

**UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA**

DIPLOMSKO DELO

**ANALIZA DRUŽBENE ODGOVORNOSTI IZBRANIH PODJETIJ V
FARMACEVTSKI DEJAVNOSTI**

Ljubljana, september 2009

MATEJA WEISSEISEN

IZJAVA

Študent/ka _____ izjavljam, da sem avtor/ica tega diplomskega dela, ki sem ga napisal/a pod mentorstvom _____, in da dovolim njegovo objavo na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne _____ Podpis: _____

Kazalo

1.	Uvod.....	1
2.	Družbena odgovornost	2
2.1.	Kaj je družbena odgovornost	3
2.2.	Ekonomski model družbene odgovornosti.....	6
2.3.	Družbeno poročanje	7
2.3.1.	Razvoj mednarodnih standardov in regulacije poročanja o družbeni odgovornosti.....	8
2.3.2.	Standardi družbene odgovornosti.....	9
3.	Poročanje o družbeni odgovornosti v letnem poročilu	11
3.1.	Vsebina in pomen letnega poročila	11
3.1.1.	Načrtovanje vsebine letnega poročila	12
3.1.2.	Interesne skupine in komunikacija z njimi	12
3.2.	Sestavine letnega poročila.....	13
3.2.1.	Uvodni del letnega poročila	14
3.2.2.	Splošni del letnega poročila	14
3.2.3.	Obvezni del letnega poročila.....	15
3.2.4.	Računovodsko poročilo.....	16
3.2.5.	Poslovno poročilo	17
3.3.	Razkritja družbene odgovornosti in ravnanja z okoljem.....	18
4.	Pregled letnega poročila izbranih podjetij.....	20
4.1.	Krka, d.d.....	21
4.1.1.	Družbena odgovornost v Krki, d.d., Novo mesto	22
4.1.2.	Pregled letnega poročila Krke, d.d. s poudarkom na družbeni odgovornosti	23
4.1.2.1.	Poslovno poročilo	24
4.1.2.2.	Trajnostni razvoj	31
4.2.	Bayer	36
4.2.1.	Pregled letnega poročila Bayer s poudarkom na družbeni odgovornosti.....	37
4.3.	Ugotovitve o poročanju o družbeni odgovornosti.....	38
5.	Sklep.....	41
	Literatura in viri	43

Kazalo tabel

1. Tabela 1: Poslovna tveganja	26
2. Tabela 2: Finančna tveganja	27

Kazalo slik

3. Slika 1: Deleži posameznih regij v prodaji skupine Krka	28
4. Slika 2: Deleži posameznih skupin izdelkov in storitev v prodaji skupine Krka v letu 2007	29
5. Slika 3: Struktura investicijske porabe skupine Krka v letu 2007	30
6. Slika 4: Integriran sistem vodenja	31
7. Slika 5: Struktura zaposlenih v letu 2007	32
8. Slika 6: Poraba električne energije	34
9. Slika 7: Odpadki, odloženi na odlagališču	35
10. Slika 8: Zbrani uporabni odpadki	35

1. Uvod

Družbena odgovornost je danes v poslovnem svetu vse bolj pogosta. Z njo se srečujemo na vseh področjih. Podjetja se zavedajo njenega pomena, to pa je razlog, da vse bolj ravnajo v skladu z načeli družbene odgovornosti. Nekatera podjetja jo jemljejo kot obveznost in strošek, večina podjetij pa nanjo gleda kot na poslovno priložnost in možnost povečevanja ugleda delovanja podjetja.

Družbena odgovornost, kot bomo kasneje spoznali, je koncept, ki podjetjem omogoča usklajevanje lastnih interesov z interesi različnih skupin deležnikov. Gre za proces, s katerim podjetja upravljajo odnose z množico deležnikov, ki jim dajejo koncesijo za njihovo delovanje. Poleg tega pa se posvečajo tudi varovanju okolja in zaposlenim v podjetju. Temu delu je namenjeno drugo poglavje tega diplomskega dela. V tem delu so omenjeni tudi pomembnejši standardi, ki jih podjetja pri družbeno odgovornem ravnanju, poleg zakonskih predpisov, upoštevajo. Sama družbena odgovornost v Sloveniji še ni tako dobro razvita kot v tujini, zato podjetja vidijo družbeno odgovornost le v ravnanju do okolja in zaposlenih in jo izvajajo v obliki donacij in sponzorstev. V samem družbeno odgovornem ravnanju pa vidijo prej strošek in obvezo kot karkoli drugega.

V tretjem poglavju bomo spoznali pomen letnega poročila in njihovo sestavo. Podjetja v letnem poročilu poročajo o družbeni odgovornosti, in sicer v poslovnem poročilu letnega poročila. Nekatera podjetja pa namenjajo družbeni odgovornosti, predvsem zaposlenim in varovanju okolja, poseben del letnega poročila, kot bomo to videli pri podjetju Krka, d.d., Novo mesto. Krka ima v letnem poročilu posebno točko, tako imenovano trajnostni razvoj, v kateri se opredeljuje do okolja in zaposlenih. V četrtem poglavju pa sledi pregled letnih poročil, pravzaprav poslovnih poročil in pri Krki poročila o trajnostnem razvoju. Na podlagi teh delov letnega poročila bomo spoznali ali se podjetji Krka, d.d. in Bayer obnašata družbeno odgovorno ali ne.

Cilj te diplomske naloge je na podlagi letnih poročil za izbrani podjetje, v tem primeru Krka, d.d., Novo mesto in nemški Bayer, ugotoviti kako podjetji ravnata na samem področju družbene odgovornosti, kaj vse storita za to, da se kar se da najbolje ravna v skladu z načeli družbene odgovornosti in kaj vse pri tem upoštevata ter kako o tem obveščata vse pomembne akterje pri njihovem poslovanju. Za celotni pregled letnega poročila sem si postavila dve hipotezi, in sicer ali se izbrani podjetji, Krka, d.d., Novo mesto in Bayer obnašata družbeno odgovorno in ali o svoji družbeni odgovornosti poročata v svojih letnih poročilih.

2. Družbena odgovornost

Sama ideja o družbeni odgovornosti se skriva v načinu življenja družbe, v času, ko se družbene razmere in okolje spreminjajo. Podjetja morajo presegati z zakonom zadane dolžnosti in se vključevati v reševanje problemov, katera so v večini povzročila sama. V sedemdesetih letih je veljala Friedmanova teorija, da mora biti podjetje odgovorno le do svojih lastnikov oziroma delničarjev, tako se podjetje ne more obnašati družbeno odgovorno. Ob bok te ideologije se je razvila delniška koncepcija podjetij, kjer se morajo podjetja odgovorno obnašati ne le do delničarjev, ampak tudi do širšega okolja, do vsega na kar ima lahko vpliv, tudi če to v zakonodaji še ni opredeljeno.

Vsako podjetje se srečuje z različnimi interesnimi skupinami oziroma različnimi skupinami deležnikov, zaradi katerih prihaja do nasprotij interesov. Ta nasprotja se pojavljajo med različnimi deležniki in nepopolnim delovanjem trga, kjer tržna ravnovesja ne zagotavljajo maksimalne koristi vseh deležnikov. Tukaj se pojavlja vprašanje kako uskladiti interese različnih deležnikov, s tem pa dolgoročno uspešnost in trajnostni razvoj¹ podjetja. Pri tem gre predvsem za maksimiranje dobička in zagotavljanje odgovornega ravnanja do ekonomskega, družbenega in socialnega okolja. Uveljavljanje koncepta družbene odgovornosti podjetja poteka postopoma. Družbena odgovornost pripelje do oblikovanja sistema vrednot in upravljanja odnosov do deležnikov (Mygind, 2004, str. 463-481).

Pri samem uveljavljanju družbene odgovornosti se podjetja srečujejo z različnimi vprašanji, kot so: Katerim deležnikom pripisati večji pomen? Kako zagotoviti koristi posameznih deležnikov, ne da bi s tem zmanjšali koristi drugih deležnikov? Katere interese vključiti v cilje podjetja? Kakšne stroške bodo imeli zaradi izvajanja koncepta družbene odgovornosti? V kakšni meri naj podjetje izvaja družbeno odgovorno ravnanje (Mygind, 2004, str. 463-481)?

Podjetja pri uveljavljanju družbene odgovornosti tehtajo med interesi različnih deležnikov ter sedanjimi in bodočimi koristmi, ki jih bodo imeli s svojimi poslovnimi odločitvami. Dejavnost v smeri družbene odgovornosti podjetjem velikokrat prinese dodatne stroške, koristi pa so večinoma zelo negotove in merljive samo na dolgi rok (Mygind, 2004, str. 463-481).

¹ Trajnostni razvoj je zamisel o razvoju človeške družbe, pri katerem bi se izognili nevarnosti, ki jih povzroča osredotočenje na količinski materialni razvoj z izčrpavanjem naravnih virov in onesnaževanjem okolja. S trajnostnim razvojem naj bi se tudi ohranjala biološka raznovrstnost. Krovni pojem trajnostnega razvoja obsega še več drugih vidikov, ne nazadnje tudi možnosti razvoja vsakega človeka ali združbe, če ne škoduje drugim. Strategija trajnostnega razvoja obsega, bolj dosledno po Vrhu Združenih narodov 2005, tri stebre, in sicer gospodarski razvoj, socialni razvoj in varstvo okolja.

Razprava o družbeni odgovornosti se je začela z izdajo knjige *Social Responsibilities of the Businessman*, ki jo je leta 1953 napisal Bowen, in govori o družbeni odgovornosti poslovnih podjetij. Danes poznamo vrsto teorij o družbeni odgovornosti, ki jih lahko razdelimo na instrumentalne, politične, integrativne in etične teorije. Razne študije nam kažejo, da je povezava med družbeno odgovornim ravnanjem in finančno uspešnostjo pozitivna (Ogden in Watson, 1999), po drugi strani pa beremo, da so te študije zelo nezanesljive in med družbeno odgovornostjo in finančno uspešnostjo ne more biti nobene pozitivne povezave (Griffin, 2000).

O družbeni odgovornosti podjetja poročajo v raznih poročilih, kjer pa je poročanje o večanju le-te le navidezno, sicer pa je vse skupaj na zelo nizki ravni, še posebej, ko govorimo o povezavi med družbeno odgovornim ravnanjem in finančnimi posledicami. Razlog je v tem, da veliko managerjev ne zna predvideti ugodnih finančnih učinkov različnih družbeno odgovornih ravnanj. Poleg tega pa niti ne razumejo, da gre tukaj lahko za dejavnike uspešnega delovanja podjetij.

Med leti 1978 in 1986 so podjetja dajala velik poudarek ekonomski učinkovitosti, skrbi za naravno okolje in družbi, koncept družbene odgovornosti pa so potisnili na stran. Programe družbene odgovornosti so v podjetjih povsem opustili, s tem pa tudi ugotavljanje, merjenje in poročanje o okoljskih in drugih družbenih aktivnostih in njihovih učinkih. Dajali pa so močan poudarek na kratkoročnem povečevanju dobička. Šele v osemdesetih letih je družbena odgovornost in njeno vrednotenje ponovno dobilo veljavo. Do tega pa je prišlo zaradi skrbno izdelane okoljske regulative s predpisi o kazenski odgovornosti podjetij. Prav zaradi tega so podjetja začela spremljati odgovornosti in stroške, ki so nastali zaradi njihovega poslovanja. Podjetja pa so šele v poznih devetdesetih letih začela izdelovati poročila o družbeno odgovornem ravnanju, iz česar lahko sklepamo, da je prišlo do ponovnega premika k družbeni odgovornosti. S povečanjem samega poročanja o družbeni odgovornosti in vrednotenju le-te, je prišlo do vse bolj skrbnega ocenjevanja potreb in interesov posameznih interesnih skupin (Rejc, 2004, str. 503-517).

2.1. Kaj je družbena odgovornost

Družbena odgovornost je koncept, ki podjetjem omogoča usklajevanje lastnih interesov z interesi različnih skupin deležnikov. Gre za proces, s katerim podjetja upravljajo odnose z množico deležnikov, ki jim dajejo koncesijo za njihovo delovanje. Družbena odgovornost je več kot varovalo ugleda; je investicija za boljšo ekonomsko uspešnost, ki vključuje odgovornost do družbe v odnosu do zaposlenih, z vlaganjem v človeški kapital, zdravje in varnost ter z upravljanjem sprememb, in odgovornost do okolja, predvsem s takšnim

ravnanjem z naravnimi viri, da je zagotovljen trajnostni razvoj (druzbeno-odgovornost.si, 2004).

Z razmahom družbeno odgovornega delovanja in razvojem koncepta družbene odgovornosti, ki predpostavlja izpolnjevanje družbenih in okoljskih koristi ter zagotavljanje družbene blaginje in trajnostnega razvoja, tako teorija kot tudi praksa poudarja pomembnost vključevanja vseh deležnikov v delovanje organizacije. Delničarski pristop k managementu organizacij izpodriva napreden deležniški pristop. Podjetja se zavedajo, da je njihova učinkovitost odvisna tudi od zaupanja deležnikov in ugleda v družbi (druzbeno-odgovornost.si, 2004).

Na eni strani nasprotniki družbene odgovornosti trdijo, da gre le za modno muho, ki ni nikakršna nova poslovna filozofija, ampak zgolj eno od orodij marketinga. Na drugi strani je kljub kritikam družbene odgovornosti glas zagovornikov koncepta družbene odgovornosti vse močnejši. Izkušnje kažejo, da je družbena odgovornost lahko dobičkonosna; izboljšuje imidž in ustvarja pozitiven ugled v družbi, zagotavlja boljše kadre, partnerje, investicije, finance, zmanjšuje negativen učinek kriz. Danes etična in družbena odgovornost podjetja preprosto uživata več podpore v družbi (druzbeno-odgovornost.si, 2004).

Pri družbeni odgovornosti gre za dejanja, ki so jih podjetja zmožna narediti, ne pa za dejanja, ki bi jih morala narediti. Gre za nekakšno priložnost in ne za obveznost ali uvajanje novih pravil. Gre za načine, s katerimi lahko podjetju, na podlagi družbenih in okoljskih vidikov poslovanja, dodamo neko vrednost. Pri družbeni odgovornosti ne gre samo za denar, ki ga podjetja namenjajo dotaciji, ampak tudi odnos podjetij do družbe in okolja.

Družbeno odgovornost in njene posledice lahko merimo vrednostno ali pa z nefinančnimi kazalniki. Same učinke pa je na koncu vseeno potrebno ovrednotiti finančno. Temeljna ocena stroškov in koristi družbene odgovornosti podjetja je kritičnega pomena za pravilno poslovno odločanje, še posebej, ko se odločajo med več različicami ali izključujočih se možnostih. Kazalci, ki jih uporabljamo pri vrednotenju družbene odgovornosti, delimo glede na štiri vidike, in sicer finančni vidik (rast prodaje, prihodki od prodaje, nagrade in druge bonitete, izdatki za večjo varnost in zdravje zaposlenih...), vidik kupcev (število akcij podjetja, zadovoljstvo in percepcije kupcev, zadovoljstvo lokalnih skupnosti...), vidik notranjih poslovnih procesov (število nesreč pri delu, število tožb, število nadur, število projektov za izboljšanje varnosti pri delu...), in vidike učenja in rasti (struktura zaposlenih, število ur prostovoljnega dela, zadovoljstvo zaposlenih, število pritožb zaposlenih in podobno).

Družbeno odgovornost podjetij promovira tudi Evropska komisija, predvsem v luči doseganja Lizbonskega strateškega cilja², in sicer do leta 2010 postati najbolj konkurenčno svetovno gospodarstvo ob hkratnem zagotavljanju gospodarske rasti, razvoja novih in predvsem boljših delovnih mest ter večje socialne kohezije³. Definicija družbene odgovornosti podjetij, oblikovana s strani Evropske komisije, je osnovana na naslednjih predpostavkah: družbeno odgovornost implicira z uporabo modela trojne bilance poslovanja podjetij, ki omogoča podjetjem, da ocenjujejo uspešnost svojega dela v relaciji do družbene, okoljske in ekonomske koristi oziroma odgovornosti; prostovoljno in ne le na podlagi zakonskih določil; pri čemer delujejo pravično v odnosu do vseh skupin deležnikov in z njimi vzpostavlja dialog (druzbeno-odgovornost.si, 2004).

Družbena odgovornost ima dve dimenziji, in sicer notranja in zunanja. Notranja dimenzija je največkrat povezana z investicijami v intelektualni kapital, zdravje in varnost zaposlenih, upravljanje z naravnimi viri v proizvodnji⁴ in ustvarjanje pogojev za spremenjene načine vodenja. S tem se povečuje tudi konkurenčnost podjetij. Po Lizbonski strategiji je družbena odgovornost pomemben strateški cilj na poti h graditvi najbolj dinamične in na znanju temelječe družbe na svetu, zmožne dolgoročne rasti, boljših zaposlitvenih možnosti in večje družbene kohezivnosti. Zunanja dimenzija pa se nanaša na lokalne skupnosti, dobavitelje, partnerje, potrošnike. Pri tej dimenziji mora podjetje razumeti svoj pomen v lokalnem okolju, prispevati k razvoju skupnosti z omogočanjem delovnih mest, zaslužka in davčnih prispevkov. Pri tem je neizogibna tudi povezanost z lokalno skupnostjo, ki se dotika okoljskih dejavnosti, kot so povzročanje hrupa, onesnaževanje zraka, vode, svetlobno onesnaževanje, kopičenje odpadkov, transport in podobno. Prav zato podjetje v okviru družbene odgovornosti posegajo v reševanje problemov lokalne skupnosti s prostovoljnim delom ali pa s finančno pomočjo. Na ta način razvijajo in krepijo socialni kapital in podjetjem omogočajo popolno vključitev v skupnost.

² Lizbonska strategija → Neuradni začetek lizbonske strategije sega v devetdeseta leta, ko so vzporedno potekali nekateri procesi. Proces iz Luxembourga je prinesel prve smernice za zaposlovanje. Proces iz Cardiffa je osnoval pobudo za povezovanje notranjega trga in za strukturne reforme, ki naj bi EU takrat pomagale prebroditi gospodarsko krizo. Proces iz Kölna pa je prinesel pobudo za socialni dialog. Procesu so bili po večini neuspešni, kar se je odražalo v nadaljnji izgubi konkurenčnih prednosti EU pred ZDA in vse hitreje razvijajočimi se azijskimi državami. Zato so se na spomladanskem zasedanju Evropskega sveta v Lizboni leta 2000 zedinili, da EU potrebuje strategijo, ki bi jo do leta 2010 popeljala med najbolj konkurenčna, na znanju temelječa gospodarstva na svetu. Lizbonska strategija je bila dopolnjena na spomladanskem zasedanju Evropskega sveta 2001 v Stockholmu in 2002 v Barceloni. Švedsko predsedstvo je vanjo vključilo okoljevarstveno razsežnost, špansko predsedstvo pa dalo večji poudarek socialni razsežnosti ter znamenitim 3 % BDP za raziskave in razvoj.

³ Socialna kohezija temelji na človekovih pravicah kot na delitvi odgovornosti za blaginjo vseh članov družbe, posebno tistih, ki so socialno izključeni.

⁴ Upravljanje okoljskega vpliva proizvodnje in vprašanje rabe naravnih virov → okoljska skrb je lahko tudi profitabilna, saj znižuje stroške energije, shranjevanja in odstranjevanja odpadkov, znižuje pa tudi stroške povezane s sanacijo okolja; okoljska naravnost je dobra tako za okolje kot tudi za podjetje.

2.2. Ekonomski model družbene odgovornosti

Čedalje bolj se poudarja koncept trajnostnega razvoja in družbene odgovornosti, v okviru katere pa se pojavlja vprašanje odnosa podjetij do deležnikov. Pri tem lahko govorimo o teoriji deležnikov, ki predstavlja enega resnejših pristopov k teoriji družbene odgovornosti. Po teoriji deležnikov obstaja veliko število skupin v okolju podjetja, ki se jim podjetje skuša približati, ko uresničuje svoje cilje. Vpliv posamezne skupine je zelo odvisen od moči s katero razpolaga (Horvat, 2000, str. 22).

Vsi deležniki in njihovo delovanje imajo za podjetje določeno notranjo vrednost. V teoriji deležnikov predstavlja zagotavljanje dolgoročnega sodelovanja in uresničevanje interesov vseh deležnikov del ciljev podjetij. Če podjetje sprejema poslovne odločitve, s katerimi povečuje dodano vrednost⁵ vsem deležnikom v podjetju, se le-to obnaša družbeno odgovorno (Debeljak, Gregorič, 2004, str. 483-502). Poleg tega lahko rečemo, da je podjetje uspešno, ko je uskladilo notranje zmožnosti z zunanjim okoljem, učinkovitost podjetja pa določimo z dodano vrednostjo, ki nam pove, koliko podjetje s svojim delovanjem prinaša glede na vložena sredstva (Horvat, 2000, str. 22).

Cilj podjetja je zagotoviti dolgoročno vključevanje vseh deležnikov, saj bi prekinitev sodelovanja z njimi lahko pomenila prenehanje poslovanja ali pa dodatne transakcijske stroške. Ker so odnosi med deležniki v podjetju prepleteni, večanje dodane vrednosti posameznim deležnikom zaradi poslovnih ukrepov, vplivajo tudi na dodano vrednost drugih deležnikov. Ukrepe, glede na vpliv na deležnike, lahko ločimo na pravične in nepravične ter glede na deležniško vrednost podjetja na pozitivne, nevtralne in negativne. Podjetje pa s tem, ko povečuje koristi vseh deležnikov, povečuje tudi stopnjo svoje družbene odgovornosti in prispeva k trajnostnemu razvoju (Debeljak&Gregorič, 2004, str. 483-502).

Sam ekonomski model družbene odgovornosti začnemo z opredelitvijo dodane vrednosti za deležnike ali z analizo vplivov različnih možnih poslovnih odločitev podjetja na njihove spremembe. Model pa zaključimo s predlogom analitičnega opisa vrednotenja podjetja, ki se obnaša družbeno odgovorno. Podjetje, ki zagotavlja vsaj ničelno dodano vrednost vsem deležnikom in jo s časom povečuje, deluje družbeno odgovorno. Podjetje si s tem zagotovi, da so vsi deležniki pripravljeni z njim dolgoročno sodelovati. Poleg tega lahko podjetje deluje družbeno odgovorno, če na ustrezen način maksimira dodano vrednost le določenim skupinam deležnikov, saj s tem zagotavlja vsaj ničelno dodano vrednost za vse deležnike. S povečanjem dodane vrednosti nekaterim deležnikom pa poveča tudi deležniško vrednost podjetja (Debeljak&Gregorič, 2004, str. 483-502).

⁵ Dodano vrednost za posameznega deležnika opredeljujemo kot sedanjo vrednost vseh pričakovanih koristi, prejetih od podjetja, zmanjšano za optimalne stroške sodelovanja s podjetjem.

Z družbeno odgovornim ravnanjem podjetje povečuje svojo konkurenčnost in dosega trajnostni razvoj. S tem lahko sklepamo, da sta trajnostni razvoj in koncept družbene odgovornosti enakovredna, saj oba temeljita na konkurenčnih sposobnostih podjetij usmerjenih v prihodnost (Debeljak&Gregorič, 2004, str. 483-502).

2.3. Družbeno poročanje

Samo družbeno poročanje je proces komuniciranja o družbenem in okoljskem ravnanju neke organizacije med podjetjem, njegovimi interesnimi skupinami in širšo javnostjo. Družbeno poročilo nima večje vrednosti, če ne podaja informacij deležnikom, vpliva na odnos med podjetjem in deležniki ali vodi k pogovori z deležniki. Velikokrat družbena poročila podjetja predstavljajo njegovo promocijo, poleg tega pa so odvisna od ekonomskih dejavnikov. Razlog za to lahko najdemo v dajanju večjega pomena interesov managementa in investitorjev.

Na samo poročanje o družbeni odgovornosti so vplivale različne spodbude, in sicer politična privrženost trajnostnemu razvoju; pritiski družbenih skupin, da zasebni sektor prevzame aktivno vlogo pri trajnostnem razvoju; okoljevarstvena zakonodaja; spodkopano zaupanje v računovodsko poročanje; pojav svetovalnih storitev na tem področju, nevladnih in vladnih organizacij za spodbujanje družbene odgovornosti in različni indeksi družbene odgovornosti. Pri poročanju prihaja do razlik v obsegu informacij o družbeni odgovornosti. Razlog za razlike pa se pojavi v različnih pritiskih javnosti. Zgoraj naštetu se razlikuje v utemeljevanju ali je poročanje reakcija na zunanje ali notranje pritiske oziroma dejavnike (Slapničar, 2004, str. 519-542).

Podjetja prostovoljno poročajo o družbeni odgovornosti. Razlogov za to je več. Splošno velja, da je poročanje o družbeni odgovornosti podjetja, odvisno od družbenih in političnih pritiskov na podjetje. Poznamo štiri teorije, ki razlagajo obstoj poročil o družbeni odgovornosti. Gre za teorijo iger, teorijo interesnih skupin, teorijo legitimnosti in politično ekonomijo računovodstva. Po teoriji iger podjetje prostovoljno razkrije informacije, zaradi želje po maksimiranju vrednosti čistega premoženja, zmanjšanega za pričakovane politične stroške. Pri teoriji interesnih skupin gre za spoznanje, da mora podjetje najprej vzpostaviti, potem pa utrjevati razmerja s svojimi interesnimi skupinami, saj jim bo to prineslo finančne koristi. Pri teoriji legitimnosti pa podjetje ne sme kršiti družbenih norm. Legitimnost podjetja je ogrožena, če pride do prevelikega razkoraka med cilji podjetja in družbenimi vrednotami (Slapničar, 2004, str. 519-542).

2.3.1. Razvoj mednarodnih standardov in regulacije poročanja o družbeni odgovornosti

Poročanje o družbeni odgovornosti se je razvilo na samoiniciativo mednarodnih korporacij. Samo poročanje se je začelo v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja, ki pa se je končalo v osemdesetih letih. Ponovno se je poročanje o družbeni odgovornosti pojavilo v devetdesetih letih. Takrat so bila ustanovljena številne nevladne organizacije in združenja za promocijo samoregulacije poročanja ter razvoja meril uspešnosti (Slapničar, 2004, str. 519-542).

Potrebe po razvoju mednarodnih standardov poročanja izhajajo iz dejstva, da želijo multinacionalke, ki imajo velik vpliv na okolje in družbeno dogajanje po vsem svetu in poslujejo v mnogih državah, pri poročanju uporabiti iste standarde po vsem svetu. Prednost svetovnih standardov je v primerljivosti med podjetij in v možnosti revidiranja poročil. Poleg tega kazalci družbene odgovornosti kar se da točno odsevajo dosežke podjetja. Prav zato bi morali biti uporabljeni v vseh panogah in na vseh geografskih območjih (Slapničar, 2004, str. 519-542).

Najnovejša iznajdba poročanja o družbeni odgovornosti je tako imenovani trojni izid⁶ (angl. triple bottom line). Nekatere organizacije so ta koncept posvojile in ga popularizirale. Motivi za privrženost konceptu trojnega izida so različni, pri čemer pa ne smemo spregledati dobičkonosno tržno nišo, ki je odprta ob trgu revidiranja. Nujnost revidiranja izhaja po eni strani iz kritike, da gre pri tem le za odnos z javnostjo, po drugi strani pa je lahko prezigodaj, da bi revidiranje pripomoglo k verodostojnosti poročila, preden so razviti in splošno sprejeti enotni standardi za poročanje in revidiranje. Ključ za uspešno revidiranje je v pristopu, pri katerem bi sodelovali okoljski strokovnjaki, družboslovci in računovodje (Slapničar, 2004, str. 519-542).

Problem nezadostnosti računovodskega poročanja za predstavitev poštenega in resničnega položaja podjetja ter njegove uspešnosti je Evropska komisija poudarila v izdaji Priporočila glede priznanja, mnenja in razkritja okoljskih problemov v letnem poročilu (2001/435/EC). Kot primer najboljše prakse pa so v Zeleni knjigi Komisije za Promocijo družbene odgovornosti navedeni standardi GRI⁷. Komisija je leto dni kasneje zavrnila predlog o uvedbi obveznega poročanja, saj naj bi s tem podjetjem povzročila preveč

⁶ Pri trojnem izidu gre za povezavo med okoljskimi, družbenimi in finančnimi aktivnostmi. Izraz je skovala svetovalna družba Sustain Ability v sredini devetdesetih let, popularnost pa mu je pripisal izid knjige Ljudožerci jedo z vilicami.

⁷ GRI (Global Reporting Initiatives) so globalne smernice poročanja, poudarjajo koncept trojnega izida (TBL), pestrost udeležencev (multi-stakeholders) in konsenz. GRI je lansirala l. 1997, s podporo okoljskega programa ZN (UNEP). Na podlagi načel poročanja naj bi podjetja na prostovoljni osnovi poročala o ekonomski, okoljski in družbeni razsežnosti svojega delovanja, proizvodov in storitev.

stroškov. Leta 2002 je bil izdan dokument strategije, ki se zavzema za ohranitev družbeno odgovornega obnašanja na prostovoljni ravni, da ne bi družbeno odgovorna podjetja ogrozila manj odgovornih tekmecev. Konec istega leta je bil ustanovljen forum več interesnih skupin, in sicer kot nekakšna gonilna sila Evropske unije za pospeševanje uvajanja družbene odgovornosti.

Zgornje direktive so bile popravljene z direktivo 2003/51/EC. Ta direktiva je zahtevala, da so podjetja pripravila bolj izčrpen pogled na razvoj, uspešnost ter finančni položaj s finančnimi in nefinančnimi kazalci za posamezno dejavnost. Med temi kazalci naj bi bili tudi kazalci okolja in kazalci v povezavi z zaposlenimi.

Tudi v Sloveniji zakonodaja ne zahteva obveznih razkritij o družbeni odgovornosti v letnem poročilu ali v samostojnih poročilih o trajnostnem razvoju. Na samo družbeno odgovornost in poročanje o njej se navezuje Zakon o gospodarskih družbah.

2.3.2. Standardi družbene odgovornosti

Predhodnica načrtnejšega urejanja področja družbene odgovornosti podjetij je bila standardizacija okoljskega poročanja. Razen mednarodnega standarda ISO 14001 se v Evropi pojavita še britanski standard (British Standard) BS 7750 ter evropski standard EMAS (The EU Eco-management and Audit Scheme). Na razpolago je od leta 1995 in je bil sprva namenjen le industrijskim podjetjem, od leta 2002 pa tudi drugim podjetjem.

Razvijanja standardov, kodeksov in smernic so se lotile številne organizacije. OECD je že leta 1976 izdala smernice za multinacionalna podjetja, ki jih je leta 2000 prenovila. V okviru Združenih narodov je bil leta 1999 ustanovljen UN Global Compact⁸. Ameriška nevladna organizacija Social Accountability International (SAI) je leta 1997 razvila standard Social Accountability 8000 (SA 8000). Dve leti zatem je bil v Evropi lansiran standard AccountAbility 1000 (AA 1000). Razvila ga je britanska nevladna organizacija Institute of Social and Ethical Accountability. Med drugimi standardi omenimo še CERES Principles, Equator Principles (za upravljanje okoljskih in socialnih vprašanj pri financiranju bančnih projektov), The Global Sullivan Principles, GRI, ISO 26000. Omeniti

⁸ UN Global Compact promovira devet načel na področju človekovih pravic, dela, okolja in antikorupcije. Izhajajo iz Splošne deklaracije človekovih pravic, temeljnih načel pravic pri delu (ILO) in načel o okolju in razvoju, sprejetih v Riu (Rio Principles on Environment and Development). To pobudo so kot rezultat sodelovanja ZN s podjetji kot projekt »Global Compact« predstavili leta 1999 v Davosu. Namen je uveljaviti tako imenovano korporativno državljanstvo (angl. Corporate Citizenship) v svetovnem gospodarstvu, pri čemer se opirajo na človekove pravice, pravice delojemalcev in varstvo okolja.

velja tudi standarde, ki urejajo vlaganja v ljudi in družini prijazno podjetje. Najbolj razširjene standarde predstavljamo nekoliko podrobneje.

GRI (Global Reporting Initiatives), globalne smernice poročanja, poudarjajo koncept trojnega izida, pestrost udeležencev in konsenz. Gre za usmerjanje poročanja o trajnosti oziroma uresničevanju trajnostnega razvoja oziroma trojnega izida. Na podlagi načel poročanja naj bi podjetja na prostovoljni osnovi poročala o ekonomski, okoljski in družbeni razsežnosti svojega delovanja, proizvodov in storitev. Razen načel poročanja, vsebine poročil ter besednjaka vsebujejo: ekonomske kriterije (plače, produktivnost, outsourcing, raziskave in razvoj, izobraževanje), okoljske kriterije (vplivi na vodo, zrak, zemljo, biotsko raznovrstnost in zdravje) in socialne kriterije (varnost in zdravje na delovnem mestu, določanje delovnih pravic, človekovih pravic, plače in delovno pogoji v primeru outsourcinga) (globalreporting.org, 2009).

AccountAbility 1000 (AA 1000) je leta 1999 razvila istoimenska organizacija AccountAbility. Standard uveljavlja etično poslovanje. Je procesni standard, v pomoč organizacijam pri opredeljevanju ciljev, merjenju njihovega doseganja, presojanju in poročanju. Deležnike vključuje v vsako fazo procesa. Predvideva postopek notranje kot zunanje presoje. Primeren je za vse tipe podjetij. AA 1000 je razčlenjen na 12 procesov, in sicer: odločitev za standarde in upravljanje; opredelitev udeležencev; opredelitev in pregled vrednot; opredelitev problemov; določitev procesnega področja; opredelitev indikatorjev, zbiranje informacij, analiza informacij, določitev ciljev in razvoj načrta izboljšav; priprava poročil; revidiranje poročil; komuniciranje in sprejemanje povratnih informacij; vzpostavitev sistema (accountability21.net, 2007).

SA8000 je prvi standard za presojanje družbene odgovornosti in temelji na dobro znani strukturi ISO9001/ISO14001, konvencijah Mednarodne organizacije dela (ILO), Splošni deklaraciji o človekovih pravicah in Konvenciji Združenih narodov o pravicah otroka. Po vsem svetu priznana certifikacija po standardu SA8000 vključuje razvoj in presojanje sistemov vodenja, ki zagotavljajo izvajanje družbeno sprejemljivih delovnih praks in s tem prinašajo koristi celotni nabavni verigi (sa-intl.org).

Mednarodni standardi skupine ISO 14000 za ravnanje z okoljem so relativno novi v primerjavi z drugimi standardi za vzorčenje, preskušanje in analitske metode za spremljanje in nadzor posebnih okoljskih vidikov. Standardi za ravnanje z okoljem so uporabni za vse organizacije in naj bi jim priskrbeli elemente učinkovitega ravnanja z okoljem. Sistem ravnanja z okoljem omogoča organizacijam vzpostaviti red in doslednost pri reševanju okoljskih vprašanj, primerno porazdeliti sredstva, določiti odgovornosti in stalno ocenjevati ravnanje, postopke in procese (iso.org, 2009).

ISO 26000 je standard družbene odgovornosti, ki ga razvija mednarodna organizacija ISO. Ta standard naj bi začel veljati leta 2010. Osredotoča se na razvoj družbene odgovornosti in njeno celovitost. Zasnova standarda upošteva trg in globalizacijo ter teži k doseganju trajnosti v svetovnem merilu. Poudarja vključitev deležnikov iz držav v razvoju, malih in srednje velikih podjetij ter povezovanje poslovne sfere z vladnimi organizacijami in civilno družbo. Uveljavlja vzajemno, skupno odgovornost ter partnerstvo družbenih sektorjev. Standard bi naj prispeval k izrazoslovju na področju družbene odgovornosti (iso.org, 2009).

Shema **EMAS** je namenjena ocenjevanju in izboljševanju učinkov ravnanja z okoljem v organizacijah ter informiranju javnosti o teh učinkih. Okoljska izjava predstavlja glavni način seznanjanja javnosti z rezultati nenehnega izboljševanja učinkov ravnanja z okoljem in je hkrati priložnost za promocijo pozitivne podobe organizacije pri kupcih, dobaviteljih, okolici, pogodbenikih in zaposlenih. Organizacija lahko objavi tudi preverjene izvlečke iz okoljske izjave, s katerimi želi približati okoljske rezultate posameznim zainteresiranim stranem.

3. Poročanje o družbeni odgovornosti v letnem poročilu

3.1. Vsebina in pomen letnega poročila

Vsebinsko je letno poročilo predvsem računovodsko poročilo za zunanje uporabnike računovodskih informacij. Poleg tega je letno poročilo namenjeno notranjim uporabnikom, se pravi zaposlenim. Država zagotavlja, da je na voljo minimalen obseg informacij o delovanju podjetja vsem interesnim skupinam. Ta skupine so delničarji, sedanji in potencialni vlagatelji, zaposleni, posojilodajalci, dobavitelji, kupci, država in druga javnost. Interesi teh skupin se med seboj razlikujejo in na podlagi le-teh jih lahko razdelimo v različne skupine. Pri tem pa se podjetje srečuje s težavami, ki se navezujejo na zadovoljevanje interesov vseh skupin. Prav zaradi obveščanja interesnih skupin podjetje pripravlja letna poročila, v katerih svojim interesnikom poda več informacij, kot je sicer zakonsko obveznih. Vsebino letnega poročila in njegovo sestavljanje v Sloveniji opredeljujeta Zakon o gospodarskih družbah in Slovenski računovodski standardi (Horvat, 2000, str. 13-14).

Letno poročilo je najizrazitejši način komuniciranja in najboljša osnova za javno računovodstvo. V njem podjetja prikažejo preteklo poslovanje, kako so podjetja upravljala z interesi posameznih interesnih skupin, hkrati pa poudarjajo najpomembnejše dele strategije in prihodnje načrte. Računovodski izkazi v letnem poročilu prikazujejo dosežene rezultate v preteklem poslovnem letu, zato je še posebej pomembno poročanje o prihodnjem poslovanju podjetja. Prav na podlagi informacij vezanih na prihodnje

delovanje podjetja in načrtov se uporabniki letnega poročila odločijo ali bodo v prihodnje sodelovali s podjetjem ali ne. Podjetje lahko v letnem poročilu opozori na pretekle dogodke, ki so negativno vplivali na poslovanje podjetja in prikaže načrte, kako bo podjetje te napake oziroma negativne dogodke v prihodnje odpravilo in popravilo ter kako se bo v prihodnje podjetje nanje odzvalo (Horvat, 2000, str. 14-15).

Letno poročilo je sestavljeno iz računovodskega in poslovnega poročila. Praviloma ne vsebuje obračuna družbenih dajatev, ker naj bi bil to del davčnih bilanc⁹, poleg tega pa služi predvsem poslovnim potrebam. Letno poročilo prikazuje premoženjsko-financi položaj, ugotovitev in uporabo dobička, kritje izgube, prevrednotenje premoženja in virov financiranja. Po Zakonu o gospodarskih družbah podatki iz letnega poročila niso poslovna skrivnost ampak so na voljo vsem, in sicer pri organizaciji, ki je pooblaščen za obdelovanje in objavljane podatkov proti plačilu dejanskih stroškov, ki jih dejansko ima s tem (Horvat, 2000, str. 50-53).

3.1.1. Načrtovanje vsebine letnega poročila

V letnem poročilu mora podjetje opredeliti cilje, ki izhajajo iz temeljnega cilja podjetja. Pri tem pa mora paziti na število postavljenih ciljev, saj bi pri prevelikem številu ciljev lahko podjetje doseglo ravno nasprotno od želenega. Cilje je potrebno razporediti glede na njihovo pomembnost. Cilji kažejo potrebe podjetja, sporočila pa so odvisna od potreb posameznih interesnih skupin. Prav zato je potrebno vedeti kdo so interesne skupine podjetja in uskladiti letno poročilo interesom le-teh. Letno poročilo ponavadi pripravi projektni tim. V primeru, da je podjetje predhodno poslovno leto izdelalo letno poročilo, novega začne s kritično oceno prejšnjega. Potrebno je tudi oblikovati temo poročila, v katero se lahko vključi podatke o rasti, spremembi, inovacijah, javni funkciji, prihodnosti, odličnosti in zgodovini podjetja. Ko ima projektni tim osnovo letnega poročila, se loti intervjujev, pisanja osnutkov besedil, načrtov, kritik, popravljanj na koncu pa še jezikovnega izboljševanja letnega poročila (Horvat, 2000, str. 57-59).

3.1.2. Interesne skupine in komunikacija z njimi

Kot sem že omenila, gre pri uporabi letnih poročil za nekakšen komunikacijski proces, ki pa se začne z odkrivanjem skupin, ki s svojim delovanjem in v odnosih s podjetjem neposredno določajo njegovo učinkovitost. Najpogosteje gre tu za dobavitelje, vlagatelje, kupce, tekmece in državo. Vse te skupine predstavljajo posamezno interesno skupino oziroma interesnike (angl. stakeholders). Gre za skupine ljudi, ki so povezani s podjetjem,

⁹ posebni davčni predpisi in davčni računovodski izkazi

saj učinkujejo na podjetje, tako kot podjetje učinkuje nanje, in sicer s svojimi dejanji, namerami, prakso in politiko poslovanja. Podjetje izbere interesne skupine glede na posledice, ki jih povzroča ravnanje ljudi na podjetje in posledice, ki jih povzroča delovanje podjetja na ljudi. Interesne skupine delimo na notranje¹⁰ in zunanje¹¹ interesne skupine, na vplivne¹² in nevlivne skupine, ter na aktivne in pasivne¹³ skupine (Horvat, 2000, str. 21-25).

Komuniciranje lahko opredelimo kot proces v katerem se med posamezniki in organizacijami prenašajo vnaprej dogovorjene informacije. Lahko ga razdelimo v štiri korake, in sicer oblikovanje, kodiranje¹⁴, dekodiranje¹⁵ in sprejemanje poročila. Uspešnost komuniciranja pa je odvisna od prejemnikovega razumevanja našega sporočila. Uspešno komuniciranje se kaže v zadovoljstvu strank, motivaciji zaposlenih, večjem javnem ugledu in uspešnejšem sodelovanju na katerikoli ravni (Horvat, 2000, str. 26-27).

3.2. Sestavine letnega poročila

Letno poročilo je najpomembnejša periodična listina komuniciranja uprave gospodarskih družb z lastniki in finančnim okoljem. Poleg finančnih letnih poročil poznamo tudi tako imenovana družbena letna poročila, ki razlagajo, kaj je v preteklem letu naredila organizacija koristnega za družbeno okolje. Letno poročilo poroča ter razlaga ozadje preteklih dogodkov in namer za prihodnost. Nekatera letna poročila, kot na primer letno poročilo za zaposlene ali letno poročilo o okoljskem delovanju organizacije, so pisana tudi za določene delniške skupine. Besedilo, številke in oblika dajejo vtis resnosti in zanesljivosti vodstva in organizacije kot celote (Verčič, Zavrl&Gruban 1997, str. 105, 142).

Vsako letno poročilo ima naslednje tipične sestavne dele: naslovnico, finančne podatke, kazalo, pismo ali nagovor predsednika uprave, besedilo v katerem naj bi bila izražena osebnost podjetja, letno računovodsko in poslovno poročilo, zbirnik statistik, grafe in tabele, mnenje revizorske hiše in direktorske profile. Ti sestavni deli pa so v letnem poročilu zajeti v uvodnem ali splošnem delu ali pa v računovodskih izkazih s pojasnili in poslovnem poročilu. Vsi deli letnega poročila imajo enak namen, in sicer predstaviti poslovanje podjetja. Poleg tega pa so letna poročila namenjena različnim uporabnikom (Verčič, Zavrl&Gruban 1997, str. 106).

¹⁰ Notranje interesne skupine so vodstvo, strokovnjaki in drugi zaposleni.

¹¹ Zunanje interesne skupine so lastniki, kupci, dobavitelji, ustanove finančnega trga, država in upniki.

¹² Vplivne skupine lahko vplivajo na delovanje podjetja, medtem ko nevlivne skupine nimajo tega vpliva.

¹³ Pasivne ali neaktivne skupine lahko postanejo aktivne, če so njihovi interesi dovolj pomembni.

¹⁴ Pri kodiranju gre za uporabo jezika, ki ga pošiljatelj sporočila uporablja v sporočilu.

¹⁵ Dekodiranje pomeni prevod prejetega poročila v jezik, ki ga prejemnik razume.

3.2.1. Uvodni del letnega poročila

Uvodni del poročila vsebuje podatke, ki so podani zelo strnjeno. Gre za povzetke finančnih in drugih podatkov, ki so bili v poslovnem letu za podjetje pomembni. Poleg tega mora uvodni del vsebovati kratko uvodno predstavitev podjetja, kazalo in poročilo predstavnika uprave in poročilo predstavnika nadzornega sveta. Ta del letnega poročila mora biti razumljiv za vse vrste bralcev. Poleg tega pa mora biti prepričljiv za vse tiste, ki podjetja še ne poznajo (Horvat, 2000, str. 74-77).

V uvodni predstavitvi podjetja se nahajajo osnovni podatki o podjetju, kot so sedež podjetja, osnovna dejavnost, število zaposlenih. Temu lahko sledi nekakšen zgodovinski pregled podjetja, njegovega razvoja, kakšni so njegovi temeljni poslovni cilji. V tem delu lahko podjetje poda informacije o uspešnem zadovoljevanju potreb na domačem in tujem trgu, ter s katerimi domačimi in tujimi partnerji sodeluje (Horvat, 2000, str. 74-77).

V poročilu predsednika uprave se nahajajo informacije o aktivnostih podjetja¹⁶, informacije o spremembah deležev lastništva v osnovnem kapitalu, informacije o dejavnosti podjetja v lokalni skupnosti¹⁷ in informacije o politiki dividend. Poročilo predstavnika nadzornega sveta pa predstavlja nekakšno mnenje nadzornega sveta, v katerem predstavnik pojasni razdelitev dobička na dividende (Horvat, 2000, str. 74-77).

3.2.2. Splošni del letnega poročila

V splošnem delu se nahajajo vsi podatki, ki jih ne predpisujejo predpisi in standardi. Tipične sestavine letnega poročila naj bi bile prodaja in marketing; večletni pregled finančnih podatkov; analiza upravljanja; poročilo o kapitalu; segmentne informacije; seznam podružnic z naslovi in organizacijska struktura, struktura blagovnih znamk, distribucijska mreža; seznam direktorjev in vseh pisarn ter tržna cena delnice in tržna kapitalizacija¹⁸. Temeljne vsebine, ki se v letnih poročilih čedalje pogosteje pojavljajo pa so portfeljska strategija¹⁹; strategija rasti; gospodarska gibanja in drugi zunanji vplivi, ki vplivajo na poslovanje podjetja; večja dodana vrednost; novi izdelki; konkurenca;

¹⁶ Podrobnosti o osnovnih značilnostih poslovanja v prejšnjem letu, jasen pregled razvoja poslovanja podjetja med letom in njegovo stanje na koncu leta, predvidevanje prihodnjega leta, pomembnejše spremembe v stalnih sredstvih podjetja med letom.

¹⁷ Dobrodelne in politične donacije, aktivnosti v zvezi z zaposlenimi ali odpuščanjem zaposlenih, aktivnosti v zvezi s poročili zaposlenim in svetovanjem.

¹⁸ Tržna kapitalizacija je eno od meril za ocenjevanje vrednosti delniška družbe, ki je zmnožek trenutne tržne cene delnic na borzi in števila izdanih delnic podjetja.

¹⁹ Poslovodstvo mora postaviti različne cilje in poti, kako bi te cilje dosegli. Pri tem mora upoštevati razvoj trga, lastne slabosti in zmožnosti ter povečevanje vrednosti podjetja.

izobraževanje, usposabljanje in razvoj zaposlenih; finančni rezultati in varovanje okolja (Horvat, 2000, str. 78-87).

Za hip se bomo ustavili pri zadnjih dveh temeljnih vsebinah letnega poročila. Izobraževanje in usposabljanje zaposlenih sta za podjetje zelo pomembna, še posebej pri vodilnih, saj oni oblikujejo podjetniško kulturo in so zgled drugim zaposlenim. Poleg tega v podjetju uvajamo nagrajevanje inovacijskih uspehov, za hitrejše in uspešnejše spreminjanje priučenega v prakso. Pri varovanju okolja pa podjetje podaja informacije o ekološki učinkovitosti²⁰, sistemih managementa okolja²¹, inventivnem ekološkem razvoju²² ter informacije o managementu kakovosti in okolja²³ (Horvat, 2000, str. 78-87).

3.2.3. Obvezni del letnega poročila

Izčrpno bilančno poročilo je jedro letnega poročila. Ta del poročila določajo predpisi, zakoni in standardi. Njegove bistvene sestavine so računovodski izkazi s pojasnili, poslovno poročilo in revizijsko poročilo. V Sloveniji je pri sestavljanju letnega poročila upoštevati Slovenske računovodske standarde (v nadaljevanju SRS). SRS temeljijo na Mednarodnih računovodskih standardih (v nadaljevanju MRS). Poleg tega pa SRS upoštevajo tudi četrto²⁴ in sedmo²⁵ smernico Evropske unije. V SRS nekatere rešitve še niso bile upoštevane, saj so se kasneje pojavile kot možne in potrebne, zato si pri sestavi letnega poročila lahko pomagamo z MRS (Horvat, 2000, str. 90).

V obveznem delu poročila se nahajata letno poslovno poročilo in letno računovodsko poročilo. Slednjega sestavljajo računovodski izkazi s pojasnili. Vsaka postavka v računovodskih izkazih, to so bilanca stanja, izkaz uspeha in izkaz finančnih tokov, mora biti povezana z ustrezno informacijo v pojasnilih, ki pa jih podjetje podaja v takem vrstnem redu, da bralcu pomaga razumeti računovodske izkaze. Letno poslovno poročilo pa vsebuje različne analize preteklih dogodkov in stanj. Analiza v poslovnem poročilu lahko temelji na računovodskih podatkih iz računovodskih izkazov, lahko pa tudi na podatkih, ki zajemajo področje trženja, kadrovskih zadev, proizvodjanja in podobno. Poleg

²⁰ Podjetje ohranja zdravo okolje z izboljševanjem notranje proizvodnje in infrastrukturnih procesov, razvoj izdelkov v skladu z okoljem.

²¹ Poraba energije in vode, količina emisij in odpadkov, recikliranje ipd. Tudi podatki o vplivih na okolje pri poslovnih partnerjih in podatki o vplivu pri transportu surovin na okolje.

²² Inventivne rešitve za zmanjšanje emisij in odpadkov so pomembne okoljevarstvene in komercialne prednosti.

²³ Model TQM (management celovite kakovosti podjetja) obsega vse podjetniške dejavnosti. TQM je pomemben za vključevanje varovanja zdravega okolja kot integrirajoče sestavine v tradicijo podjetja.

²⁴ Četrta smernica (78/660/EEC) ureja računovodstvo, uporabna je v vseh kapitalskih družbah.

²⁵ Sedma smernica (83/349/EEC) ureja konsolidirane računovodske izkaze, uporabna je v tistih kapitalskih družbah, ki morajo pripravljati konsolidirane računovodske izkaze.

analize preteklega poslovanja navaja poslovodstvo v poslovnem poročilu načrte za naprej oziroma možnosti prihodnjega razvoja (Horvat, 2000, str. 110).

Sestavni del letnega poročila predstavljajo tudi dodatne informacije. Tukaj gre predvsem za socialna, kadrovska in ekološka poročila. V teh poročilih podjetja, predvsem tuja, poročajo o prihodkih in odhodkih ter vrednostih sredstev in njihovih virov na teh področjih. Med dodatne informacije uvrščamo informacije o razkritju vlagateljem, zaposlenim²⁶, družbene odgovornosti in ravnanja z okoljem; podjetij, ki poslujejo na tujih trgih; razkritja v zvezi s finančnimi tveganji²⁷ ter informacije o drugih razkritjih²⁸ (Hunt&Grunig, 1995, str. 323).

3.2.4. Računovodsko poročilo

Računovodstvo se ukvarja z vrednostnim spremljanjem in preučevanjem poslovnih dogodkov, ki vplivajo na sredstva in obveznosti do virov sredstev, odhodke, prihodke, stroške in poslovni izid. Osnovni namen računovodskega poročila je sporočanje o ekonomski meri, informacijah o resursih podjetij in poslovanju. Pri informacijah pa moramo upoštevati naslednja kakovostna merila: pomembnost, zanesljivost, primerljivost, razumljivost, popolnost, objektivnost, previdnost in pravočasnost. Glede na vpliv na obnašanje podjetja lahko interesne skupine razdelimo na primarne²⁹ (delničarji in morebitni vlagatelji), sekundarne (uprava³⁰, prodajalci, zaposleni³¹, posojilodajalci³², kupci in dobavitelji³³, tekmeci in država³⁴) in terciarne (vse druge javnost, kot so mediji,

²⁶ V nekaterih podjetjih so zaposleni tako pomembni, da jim poslovodstvo pripravi poročilo, v katerem pojasnjujejo kako bodo načrti in dobički podjetja vplivali na delovna mesta in kariero zaposlenih.

²⁷ Finančna tveganja → likvidnostno, valutno, obrestno tveganja in druge vrste tveganj.

²⁸ Razkritja o terminskih pogodbah ali izvedenih vrednostnih papirjih, lizingu, najemninah in prihodnjih nakupih...

²⁹ Z vidika primarne interesne skupine je cilj poslovanja podjetja dobiček. Informacije, ki jih v letnem poročilu iščejo so predvsem višina dobička, dividend, politika delitve čistega dobička, dolgoročna donosnost podjetja, kakovost njihovega poslovanja.

³⁰ Cilj uprave je maksimiranje materialnih koristi od podjetja, stalnost, maksimiranje ugleda. V poročilih jih zanimajo vse informacije o finančnem položaju podjetja, spremembah finančnega položaja in uspešnosti podjetja.

³¹ Cilj zaposlenih je maksimiranje materialnih koristi od podjetja v dobrih delovnih razmerjih in ob stalnosti zaposlitve.

³² Njihovi cilji so stabilno in varno dolgoročno poslovanje. Zanimajo jih informacije o sposobnosti podjetja za redno odplačevanje posojil, dolgoročni donosnosti, finančnem položaju in kakovosti poslovanja.

³³ Kupci pričakujejo kakovost, dobavitelji pa plačilo dobavljenega blaga. Zanimajo jih finančni položaji, dolgoročna kakovost poslovanja in kakovosti poslovanja.

³⁴ Cilji države so čim večji prispevek podjetja k njenemu financiranju in čim več zaposlenih. Država od podjetij pričakuje plačilo davkov, zaposlenost in ohranjanje okolja.

odvetniki, borzni posredniki ipd). Interesi med posameznimi skupinami se med seboj razlikujejo, zato pa mora podjetje ustvariti ravnotežje med njimi (Horvat, 2000, str. 32-45).

Računovodsko poročilo je skupek poročil, ki vsebujejo računovodske podatke, računovodske informacije z njihovimi ocenami in razlagami. Vsebuje tudi analizo in pojasnila računovodskih postavk. V njem najdemo računovodske izkaze, ki vrednostno izražajo učinke vseh poslovnih dogodkov v podjetju. Obvezna računovodska izkaza po Zakonu o gospodarskih družbah (v nadaljevanju ZGD) sta bilanca stanja³⁵ in izkaz uspeha³⁶. Družbe, ki jih je potrebno revidirati pa morajo poleg omenjenih izkazov sestaviti tudi izkaz finančnih tokov po SRS. Poleg tega morajo razkritja računovodskih izkazov po ZGD vključevati informacije o uporabljenih metodah vrednotenja postavk v računovodskih izkazih; podatke iz računovodskih izkazov, ki omogočajo lažje razumevanje in analiziranje³⁷; in podatke o delu organizacijskih enot v tujini ter trgovanju z lastnimi delnicami in deleži. Med pojasnila je potrebno vključiti tudi razkritja o tveganjih in negotovostih, ki vplivajo na podjetje, pa tudi razkritja in razčlenbe sredstev in obveznosti, ki niso prikazani v bilanci stanja, na primer hipoteke, ki jih imamo na sredstvih (Horvat, 2000, str. 48-49).

3.2.5. Poslovno poročilo

V poslovnem poročilu mora podjetje navajati vse podatke, ki niso razkriti v računovodskem poročilu. Ti podatki so za bralce pomembni, ker se nanašajo na poslovanje in delovanje podjetja. Po ZGD mora poslovno poročilo vsebovati podatke in pojasnila o premoženjsko-finančnem stanju, podatke in pojasnila o razvoju ter izidih poslovanja, oceno možnosti prihodnjega razvoja ter podatke o izdajanju in odkupovanju lastnih delnic oziroma deležev. Podjetje se lahko o vsebini poslovnega poročila odloči samo, saj njegova oblika ni predpisana. V njem podjetje predstavi svoje delo, uspehe in neuspehe, uspešnost poslovanja in vizijo prihodnosti (Horvat, 2000, str. 50).

Poslovno poročilo je urejeno s 66. členom Zakona o gospodarskih družbah. Vsebovati mora vsaj pošten prikaz razvoja in izida poslovanja družbe ter njenega finančnega položaja, vključno z opisom bistvenih tveganj in negotovosti, ki jim je družba izpostavljena. Pošten prikaz mora biti celotna uravnotežena analiza razvojev in poslovanja družbe ter njenega finančnega položaja, ki ustreza obsegu in kompleksnosti njenega poslovanja. Analiza mora v svojem potrebnem obsegu za njeno razumevanje vsebovati

³⁵ Bilanca stanja prikazuje stanje sredstev in obveznosti do virov sredstev ob koncu poslovnega leta.

³⁶ Izkaz uspeha prikazuje prihodke, odhodke in poslovni izid v poslovnem letu.

³⁷ Gre za dodatne informacije, ki jih podjetje ni predstavilo v obrazcih računovodskih izkazov, vendar so potrebne za pošteno predstavitev.

računovodske, finančne in druge kazalnike, kazalce in druge pokazatelje, ki med drugim vsebujejo tudi podatke o zaposlenih in varovanju okolja.

V poslovnem poročilu je potrebno prikazati tudi vse pomembnejše poslovne dogodke, ki so nastopili po koncu poslovnega leta; pričakovani razvoj družbe; aktivnosti družbe na področju raziskav in razvoja in obstoj podružnic družbe. V tem poročilu je potrebno prikazati tudi cilje in ukrepe za zavarovanje vseh najpomembnejših vrst transakcij, za katere se posli zavarovanja računovodsko posebej prikažejo, ter izpostavljenost družb cenovnim, kreditnim, likvidnostnim tveganjem in tveganjem v zvezi z denarnimi tokovi, vendar le če je to pomembno za presojo premoženja in obveznosti družbe, finančnega položaja ter poslovnega izida.

Poslovna poročila vsebujejo informacije o delovanju na trgu, kamor sodijo informacije o zadovoljstvu potrošnikov, etičnem oglaševanju, varnosti izdelkov, skrbi za posebne skupine potrošnikov, plačilnih disciplinah, sodelovanju z dobavitelji; skrbi za okolje, kjer se nahajajo informacije o učinkoviti in varčni rabi energetskega virov, uporabi recikliranega materiala, emisijah izpušnih plinov; notranjem okolju podjetja, kamor sodijo profil zaposlenih, etično delovanje zaposlenih in korupcija, absentizem, fluktuacija, percepcije zaposlenih o podjetju; informacije v povezavi s skupnostmi, in sicer delež donacijskih sredstev, vpliv in rezultati programov za pomoč lokalni skupnosti, merjenje percepcije o podjetju kot o dobrem državljanu; človekove pravice, kjer najdemo poročila o skladnosti z nacionalno zakonodajo, sodelovanju s partnerji in dobavitelji, ki spoštujejo človekove pravice.

3.3. Razkritja družbene odgovornosti in ravnanja z okoljem

Podjetje pri razkrivanju socialne dejavnosti in ravnanju z okoljem zbere vse že podane informacije o ravnanju z okoljem, socialni dejavnosti, skupnosti, etiki, zaposlovanju v posebnem poročilu o socialni dejavnosti in ravnanju z okoljem. Zelo pomembna razkritja o družbeni odgovornosti so razkritja o ravnanju z okoljem. Pri tem poročilu podjetja razkrijejo svojo politiko do okolja, podajo splošen pregled dejavnosti podjetja in njihov vpliv na okolje, kako bo podjetje svojo politiko do okolja izvajalo, postavijo merljive in dosegljive cilje za vsa področja delovanja, podajajo podrobnosti o presojah o ravnanju z okoljem, razkrivajo podatke o morebitnih stroških in naložbah, ki se nanašajo na okolje in podobno (Horvat, 2000, str. 128-130).

Z samim računovodstvom družbene odgovornosti pojasnjujemo več dejavnosti. Poročila o zaposlenih in računovodstvo človeških dejavnosti razkrivajo in poročajo o socialni dejavnosti podjetja. Vsebujejo veliko nevrednostnih informacij. V njih najdemo informacije o raznih človeških dejavnikih, kot so število zaposlenih, informacije o

sindikatih in podobno. Računovodstvo družbenoekonomskega okolja zajema vrednote dejavnosti, ki so javno finančne narave; za merjenje makrosocialnih dogodkov uporabljajo podjetja računovodstvo socialnih kazalcev; celotni vpliv na okolje pa ugotavlja računovodstvo celotnega vpliva in se nanaša na poskuse vrednostnega merjenja vseh stroškov poslovanja podjetja (Vezjak, 1998, str. 113-114).

Danes je uspešno tisto podjetje, ki se je sposobno uspešno prilagajati spremembam okolja in istočasno izboljšuje svojo pozicijo. Če želi podjetje ostati konkurenčno, se mora prilagoditi novim tržnim razmeram v katerih posluje. Po globalnih raziskavah, ki jih izvaja Pricewaterhouse Coopers v sodelovanju s Svetovnim ekonomskim forumom, se okoli 80 odstotkov top managerjev³⁸ strinja s tem, da je trajnostni razvoj ključen dejavnik dobičkonosnosti podjetja (Podnar, 2002, str. 952-996).

Po McWilliams-u in Siegel-u podjetje pridobi večji ugled, če se vede družbeno odgovorno. Seveda pa morajo biti ta družbeno odgovorna dejanja skladna s pričakovanji potrošnikov. Drucker pa navaja, da je družbena odgovornost v praksi smiselna samo, če jo pretvorimo v svojo korist. Po njegovih besedah so podjetja svoje slabosti obrnile sebi v prid in svojo družbeno odgovornost začele spreminjati v konkurenčno prednost oziroma v svojo poslovno priložnost. Na ta način podjetja ščitijo in celo krepijo svoje dolgoročne dobičke (Podnar, 2002, str. 952-996).

Danes je mogoče opaziti podjetja, ki uporabljajo družbeno odgovornost kot vir diferenciacije. Ker pa je na trgu vedno več podjetij, ki se obnašajo družbeno odgovorno, je družbena odgovornost vedno manjši vir njihove konkurenčne prednosti. Poleg tega bo družbeno odgovorno ravnanje podjetij postal nekakšen standard, ki se mu bodo morala podjetja prilagoditi, saj bodo deležniki začeli tako ravnanje jemati kot samoumevno.

Sama družbena odgovornost podjetja zahteva strateški pristop. Podjetje se mora zavezati k družbeno odgovornem ravnanju v svoji viziji, poslanstvu, ciljih in vrednotah. Ko podjetje to opredeli, začne z uresničevanjem navedenega v vsakodnevni praksi, hkrati pa nenehno meri in spremlja rezultate družbeno odgovornega ravnanja. Za uspešnost podjetja pri družbeni odgovornosti mora podjetje na podlagi smernic, ki jih pripravljajo različna združenja za vzpodbudo družbeno odgovorne poslovne prakse, razviti ustrezne strateške iniciative glede na velikost podjetja, njegovo naravo, panogo njegovega poslovanja in podobno (McAlister, 2003).

Danes lahko podjetja vidijo družbeno odgovornost na dva načina, in sicer kot ščit pred kritikami deležnikov ali pa kot integrirani element celostne strategije podjetja, kar dolgoročno gledano ne deluje. Podjetja se morajo danes zavedati vedno večje

³⁸ V raziskavo je bilo vključenih več kot 1.000 top managerjev iz 33 držav celega sveta.

transparentnosti njihovega poslovanja, Skrivanje slabega poslovanja za družbeno odgovornost pa bo v prihodnosti prej ali slej odkrito. Če se družbena odgovornost uporablja kot marketinško orodje za ustvarjanje lažnega pozitivnega ugleda podjetja, je podjetje obsojeno na propad. Zato podjetja danes družbeno odgovornost uporabljajo, ne le kot marketinško orodje, ampak se zavedajo pomembnosti in potrebnosti proizvodnje pozitivnih učinkov za ožje in širše okolje podjetja.

V večini slovenskih podjetij se družbeno odgovornost danes še vedno razume kot orodje odnosov z javnostmi in marketinga, saj se v večini odločajo za donacije nevladnim organizacijam in sponzoriranje raznih športnih dogodkov, v Krki so celo zapisali, da sta *»sponzorstvo in donatorstvo podpora siceršnjemu korporativnemu komuniciranju in izvajanju odnosov z javnostmi, hkrati pa tako pospešujejo prodajo svojih izdelkov«* (Repovž, 2004).

Podobno razumevanje družbene odgovornosti slovenskih podjetij je pokazala evropska raziskava o položaju družbene odgovornosti v malih in srednje velikih podjetjih³⁹, ki se je osredotočila le na odnos podjetij do deležnikov. V to raziskavo je bilo zajetih 1.153 podjetij. Kar 53 odstotkov podjetij sodeluje pri družbeni odgovornosti preko finančnih in nefinančnih donacij, 50 odstotkov preko sponzorstev in 16 odstotkov pa preko aktivnosti, povezanih s tržensko kampanjo. Slaba polovica podjetij izkazuje podporo športu, dobra tretjina pa kulturnim dogodkom. Kar 41 odstotkov podjetij pričakuje koristi pri samem izboljšanju odnosov s poslovnimi partnerji in investitorji. Več kot polovica (58 odstotkov) aktivnosti družbeno odgovornega ravnanja je občasnih in nepovezanih s poslovno strategijo podjetij. Poleg tega pa slaba polovica podjetij misli, da je problem v družbeno odgovornem ravnanju pomanjkanje finančnih sredstev, s čimer lahko sklepamo, da slovenska podjetja jemljejo družbeno odgovornost kot strošek in ne kot naložbo v prihodnost.

4. Pregled letnega poročila izbranih podjetij

V tem delu diplomske naloge se bom osredotočila na pregled letnega poročila izbranih podjetij, ki poslujeta v farmacevtski dejavnosti. Pri pregledu poročila bo poudarek na poslovnem poročilu, saj v poslovnih poročilih podjetja poročajo o svojem družbeno odgovornem ravnanju. Za analizo letnega poročila sem izbrala podjetji Krka, d.d., Novo mesto in nemški Bayer. Farmacevtska podjetja se ukvarjajo s proizvodnjo zdravil, ki se jih uporablja v zdravstvu. V preteklosti so farmacevti izdelovali zdravila le po naročilu bolnikov, danes pa gre za strokovnjake na področju načrtovanja, izdelave, distribucije in uporabe zdravil. V farmacevtski dejavnosti se nahajajo podjetja, ki sama razvijajo nova

³⁹ Observatory of European SME's 2002, No.4

zdravila⁴⁰ (primer: Bayer) in podjetja, ki proizvajajo generična zdravila⁴¹ (primer: Krka, d.d., Novo mesto).

4.1. Krka, d.d.

Podjetje Krka je bilo ustanovljeno 23. aprila 1954 v Novem mestu. V svojih dobrih petdesetih letih je Krka zrasla v globalno družbo, ki ima preko 7.600 zaposlenih, svoje proizvode prodaja na več kot sedemdesetih svetovnih trgih ter proizvaja v lastnih tovarnah v Sloveniji, na Poljskem, v Rusiji, na Hrvaškem in v Nemčiji. Podjetje je v letu 2008 ustvarilo 950 milijonov EUR prometa.

Kot svoje poslanstvo podjetje navaja *»Živeti zdravo življenje. Naša osnovna naloga je omogočiti ljudem zdravo in kakovostno življenje. Uresničujemo jo z bogato paleto naših izdelkov in storitev – z zdravili na recept, z izdelki za samozdravljenje, s kozmetičnimi in veterinarskimi izdelki ter zdraviliško-turističnimi storitvami, z vlaganjem v ljudi in okolje, s sponzorstvom in donatorstvom.«* Vizija podjetja pa je *»Utrjujemo položaj enega vodilnih farmacevtskih generičnih podjetij na evropskem tržišču. To dosegamo samostojno s krepitvijo dolgoročnih poslovnih povezav in partnerskih odnosov na področju razvoja, oskrbe z izdelki in trženja.«* (Letno poročilo, 2007).

Ob koncu leta 2007 je bila sprejeta nova strategija razvoja skupine Krka za obdobje od 2008 do 2012. Obenem so bila posodobljena tudi merila uspešnosti izvajanja strategije na vseh ravneh. Uspešnost korporativnih meril obravnava uprava, meril na ravni posameznih skupin izdelkov in meril na ravni poslovnih funkcij, ki so jih zaradi večje preglednosti in poenostavitve združili s cilji izboljšav, pa pristojni odbori. Ključno vodilo pri upravljanju sistema meril je povečevanje konkurenčnosti posameznih družb in celotne skupine. Ključni strateški cilji do leta 2012 so doseganje več kot 10 odstotne povprečne letne rasti vrednosti prodaje; ohranjanje najmanj 40 odstotnega deleža novih izdelkov v skupni prodaji; krepitev konkurenčne prednosti produktnega portfelja skozi vertikalno integracijo in lansiranje izbranih izdelkov na izbranih ključnih tržiščih kot prvi generik; izboljšanje kazalnikov poslovanja; učinkovita uporaba sredstev in izboljšanje stroškovne učinkovitosti izdelkov; izboljšanje stopnje inovativnosti; in ohranjanje samostojnosti (Letno poročilo, 2007).

⁴⁰ Originalni proizvajalec lahko originalno zdravilo patentira, pri tem pa patentna zaščita velja 17 let; običajno preteče kar 10 let od odkritja učinkovine do dovoljenja za njeno uporabo v humani oziroma veterinarski uporabi; tako ostane iznajditelju le sedem let za trženje novega zdravila.

⁴¹ Generično zdravilo je izraz za cenejšo kopirano kopijo dobro znanega in široko uporabljenega originalnega zdravila.

Ključne strateške usmeritve do leta 2012 predstavljajo prednostno usmerjenost na tržišča Evrope in Srednje Azije; prednostna krepitev farmacevtsko-kemijske dejavnosti; razvoj generičnih zdravil in priprava registracijske dokumentacije najmanj tri leta pred potekom produktnega patenta originalnega zdravila, krepitev konkurenčnosti na zahodnoevropskih tržiščih z ustanavljanjem lastnih podjetij za trženje, krepitev sinergije v okviru skupine Krka (strokovna in stroškovna sinergija) in kar največje izkoriščanje konkurenčnih prednosti poslovnih okolij podjetij v tujini; prestrukturiranje nabavnega tržišča, da bi se kontinuirano zniževale nabavne cene; krepitev internacionalizacije vseh poslovnih funkcij; zmanjševanje vpliva finančnih tveganj in gospodarskih nevarnosti na poslovanje skupine Krka; sledenje politiki zmernega povečevanja dividend; nadaljnja rast tržnih deležev z nakupom lokalnih farmacevtskih podjetij ali poslovnih akvizicij na izbranih tržiščih; ohranjanje ekonomske, socialne in naravovarstvene odgovornosti do okolja v katerem poslujemo; in delovanje po načelih poslovne odličnosti (Letno poročilo, 2007).

4.1.1. Družbena odgovornost v Krki, d.d., Novo mesto

Že od samega začetka v Krki skrbijo za širše družbeno okolje in ohranjanje zdravega življenjskega prostora. Družbi namenjajo posebno pozornost in jo podpirajo s sponzorstvi in donacijami. Ker je Krkina osnovna dejavnost omogočati ljudem zdravo in kakovostno življenje, pomagajo ljudem na vseh področjih življenja. Sredstva usmerjajo tako v lokalno okolje kot tudi v dejavnosti na nacionalnem nivoju (Letno poročilo, 2007).

Poslovník kakovosti z okoljsko politiko predstavlja temeljni Krkin akt, ki obravnava varovanje okolja. Določila v tem poslovníku, ki se nanašajo na varovanje okolja, slonijo na zakonskih zahtevah in zahtevah standarda ISO 14001. Sistem ravnanja z okoljem operativno izvaja Služba varstva okolja v okviru Sektorja za tehnično oskrbo in energetiko in omogoča, da je varovanje okolja vključeno v vse dejavnosti podjetja. S tem vplivajo na zaposlene, na naravno okolje ter na lokalno in širšo družbeno skupnost, v veliko podporo pa jim je vzpostavljeni sistem ravnanja z okoljem, ki je usklajen z zahtevami standarda ISO 14001. Temeljni cilj okoljske politike je nenehno izboljševanje stanja okolja. Vplive Krkinih dejavnosti na okolje spremljajo z monitoringom emisij⁴², ki poteka v skladu z zakonskimi zahtevami in internimi navodili. Rezultate letnih meritev, ki jih izvajajo pooblašene zunanje organizacije, podajo v poročilih. Vse podatke, ki so povezani z okoljem in porabo naravnih virov, statistično obdelajo in objavijo v internih poročilih, ki jih uporabljajo za določanje ciljev ter pripravo programov in ukrepov za izboljšanje stanja okolja (Letno poročilo, 2007).

⁴² Monitoring emisij je urejen s Pravilnikom o prvih meritvah in obratovalnem monitoringu emisije snovi v zrak iz nepremičnih virov onesnaževanja ter o pogojih za njegovo izvajanje.

Družbi namenljajo posebno pozornost in jo podpirajo s sponzorstvi in donacijami. Večino donatorskih in sponzorskih sredstev namenljajo projektom, povezanim z zdravjem in kakovostjo življenja, saj je Krkino temeljno poslanstvo Živeti zdravo življenje. Podpirajo tudi znanost, kulturo, izobraževanje, projekte s področja varovanja okolja, športno dejavnost in različne enkratne projekte nacionalnega ali mednarodnega pomena. Za vsako leto posebej določijo višino sredstev v okviru poslovnega načrta družbe. V zadnjih letih namenljajo večji del sredstev za donacije. V letu 2007 je družba Krka za sponzorstvo in donatorstvo namenila 3,7 milijona EUR, kar je 0,5 % sredstev od celotne prodaje (Letno poročilo, 2007).

Krka skrbi tudi za svoje zaposlene. Na raznovrstnih športnih in kulturnih dogodkih skrbijo za dobro zdravje in dobre medsebojne odnose. Preventivne športe organizira Trim klub Krka katerih se udeležuje več kot 800 delavcev. Poleg tega imajo lastne počitniške zmogljivosti, v katerih lahko letujejo njihovi delavci. Galerijsko dejavnost, pevski zbor, gledališki klub, ustvarjalne delavnice in organizacijo obiskov prireditelj ter tako bogati kakovost življenja delavcev združuje Kulturno-umetniško društvo Krka. Sodelavcem zagotavljamo varno delovno okolje. Najnovejša dognanja s področja varnosti in zdravja pri delu ter varstva pred požarom vključujejo v vse nove projekte in nove tehnologije. V Krki spremljajo tveganja za nastanek nezgod in zdravstvenih okvar za vsa delovna mesta in tehnologije. Sistem vodenja varnosti in zdravja pri delu je vključen v integrirani sistem vodenja in je urejen v skladu s standardom OHSAS 18001. Na ravni organizacijskih enot delujejo delovne skupine za varnost in zdravje pri delu. Na ravni družbe deluje tim za varnost in zdravje pri delu in pripravlja ključne cilje in programe. V jeseni 2008 se je Krka pridružili evropski kampanji za ocenjevanje tveganja »Zdravo delovno okolje«, to pa predstavlja pomemben prispevek k ozaveščanju delodajalcev in posledično k večji uspešnosti podjetij (Letno poročilo, 2007).

4.1.2. Pregled letnega poročila Krke, d.d. s poudarkom na družbeni odgovornosti

Letno poročilo Krke, d.d. je sestavljeno iz sedmih točk, in sicer iz uvodnega dela kjer se nahajajo podatki o poslovanju in strukturi podjetja; poslovnega poročila; trajnostnega razvoja; računovodskih izkazov, kjer se nahajajo uvodna pojasnila k pripravi računovodskih izkazov in izjava o odgovornosti uprave; konsolidiranih računovodskih izkazov; računovodskih izkazih Krke, d.d., Novo mesto; na koncu pa še informacije o vidnejših delavcih v podjetju.

Poslovno poročilo Krke je sestavni del letnega poročila. V poslovnem poročilu podjetje navaja podatke o upravljanju, razvojno strategijo podjetja, pričakovanja makroekonomskega okolja v prihodnjem poslovnem letu, informacije o upravljanju s

tveganji, informacije o delničarjih in o trgovanju s Krkino delnico, analizo uspešnosti poslovanja, informacije o trženju in prodaji, raziskavah in razvoju, oskrbi z izdelki, vlaganjih in naložbah ter integriranih sistemih in vodenju. V posebni točki letnega poročila, to je trajnostni razvoj, pa podjetje posveča pozornost zaposlenim, komunikacijam in varovanju okolja.

4.1.2.1. Poslovno poročilo

Na samem začetku poslovnega poročila so v Krki zapisali *»Želimo biti prvi, zato moramo biti vedno korak pred drugimi. Širina nam daje potrebno razumevanje in odpira spekter možnosti, med katerimi izbiramo. Dobra orientacija, delavnost, znanje in inovativnost nas vedno znova pripeljejo do cilja.«*

Načela upravljanja družbe v Krki izhajajo iz veljavnih pravnih norm v Republiki Sloveniji, interesnih aktov družbe in ustaljene dobre prakse. Upravljanje podjetja deluje po tako imenovanem dvotirnem sistemu, po katerem družbo vodi uprava, njeno delovanje pa nadzoruje nadzorni svet. Organi Krke so skupščina, uprava in nadzorni svet. V poslovnem poročilu navajajo, da odgovorno izpolnjujejo svoje pravice do deležnikov.

V skladu z Zakonom o gospodarskih družbah je skupščina delničarjev najvišji organ družbe. Na njej se neposredno uveljavlja volja delničarjev družbe in sprejemajo temeljne in strateške odločitve. Uprava skliče redno skupščino delničarjev praviloma enkrat letno. Na teh skupščinah dobijo delničarji ustrezne podatke, informacije in pojasnila, ki so potrebna za presojo vsebin dnevnega reda skupščine, pri tem pa se upoštevajo morebitne zakonske ali druge omejitve.

V poročilu je opredeljena glavna naloga nadzornega sveta, ki je nadzor poslovanja in vodenja poslovnih družb. Nadzorni svet tudi izbere in imenuje člane uprave, člani nadzornega sveta pa so izvoljeni za obdobje petih let. Poleg tega so v poročilu opredeljene naloge uprave družbe, ki so voditi družbo in sprejemati poslovne odločitve samostojno in neposredno; sprejemati strategijo razvoja družbe; zagotavljati ustrezno ravnanje s tveganji in obvladovanjem tveganj; ter ravnanje s skrbnostjo vestnega in poštenega gospodarstvenika ter varovanje poslovnih skrivnosti. V tem delu poročila so tudi imenovani vsi vidnejši predstavniki nadzornega sveta in uprave.

Skupino Krka sestavljajo obvladujoča družba Krka, d.d., Novo mesto, odvisna družba v Sloveniji in odvisne družbe izven Slovenije, ki pa so v stoddstotni lasti družbe Krka. Delovanje družbe poteka v skladu z lokalno zakonodajo ter z obveznimi interesnimi pravilniki in navodili za delovanje družb v skupini Krka, ki jih je sprejela uprava obvladujoče družbe. Krka obvladuje družbe v skupini na funkcijski ravni, predvsem na

področju trženja, razvoja, oskrbovalne verige, financiranja, kadrovanja in informacijske podpore.

Podjetje opravlja notranjo revizijo svojega poslovanja, in sicer na osnovi srednjeročnega programa dela za obdobje od leta 2006 do leta 2009. Načrt dela in poročanje o delu notranje revizije sprejemata in obdelujeta uprava in revizijska komisija nadzornega sveta. Osnovni namen notranje revizije je predvsem zagotavljanje ciljev in uspešnosti posameznih organizacijskih enot v skupini Krka. Notranjerevizijski pregledi se opravljajo na področju proizvodnje zdravil, prodaje, informacijske tehnologije, varnosti in zdravja pri delu. Pri izvajanju notranje revizije so v podjetju prišli do ugotovitev, da obstaja možnost za izboljšanje procesov. Notranja revizija sodeluje tudi z zunanjo revizijo.

Podjetje uporablja zunanjo revizijo predvsem pri reviziji računovodskih izkazov obvladujoče družbe. Podjetje upošteva priporočilo Kodeksa upravljanja javnih delniških družb o menjavi revizorja partnerja na vsakih pet let. Zunanji revizor, tako kot notranji, poroča upravi in revizijski komisiji nadzornega svet.

Hitra rast poslovanja in širša mednarodna prisotnost skupine Krka pomeni tudi izpostavljenost različnim vrstam tveganja, ki jih v podjetju delijo na poslovna (tabela 1) in finančna tveganja (tabela 2).

Tabela 1: Poslovna tveganja

Področje tveganja	Opis tveganja	Način obvladovanja	Izpostavljenost
intelektualna lastnina	tveganje kršitve pravic iz naslova intelektualne lastnine tretjih oseb	dosledno upoštevanje intelektualne lastnine ostalih subjektov, spremljanje patentne situacije, oblikovanje rezervacij	zmerna
regulatorni postopki	tveganje spremembe zakonodaje ali njenega tolmačenja	posvetovanje z regulatornimi organi v procesu razvoja izdelka	zmerna
razvojni proces	tveganje, da razviti izdelek ne bo imel ustreznih lastnosti ali bo neustrezen z vidika patentne situacije	vertikalno integriran model poslovanja	zmerna
zanesljivost dobaviteljev in pogodbenih partnerjev	možnost nerednih in neustreznih dobav ali nekonkurenčnih cen	analiziranje tveganja posamičnih dobaviteljev in sprejemanje ustreznih ukrepov v primeru neustreznega poslovnega sodelovanja z dobaviteljem	zmerna
razpoložljivost proizvodnih zmogljivosti	nenačrtovane zaustavitve, motnje ali napake v proizvodnji	redno preventivno vzdrževanje in meritve	majhna
varovanje okolja	nevarnost izrednih dogodkov s škodnim vplivom na okolje	preventivne vaje in predpisani interni postopki, če pride do izrednega dogodka	majhna
informacijski viri	tveganje motenj v poslovnih procesih zaradi motenj na področju informacijskih virov	neodvisni varnostni pregledi in vnaprej predvideni ukrepi za odpravo motenj	zmerna
zaposleni	tveganje izgube ključnih kadrov, pomanjkanja strokovno usposobljenih kadrov	sistematično delo s ključnimi kadri, sistem nagrajevanja, razvoj kadrov, nenehno izobraževanje, merjenje organizacijske kulture in klime	zmerna
varnost in zdravje pri delu	nevarnost nastanka nezgod ali poškodb na delovnem mestu	preverjanje tehnoloških postopkov, računalniško podprt sistem ocenjevanja tveganosti	zmerna
varovanje premoženja	nevarnost odtujitve premoženja	izdelan načrt varovanja	zmerna

Vir: Krka, d.d., Novo mesto, Letno poročilo 2007.

Poslovna tveganja (tabela 1) vključujejo področja razvoja in raziskav⁴³, ravnanje z okoljem, obvladovanje vhodnih materialov, obvladovanje procesa proizvodnje in zmogljivosti, informacijske vire in računalniško vodene procese, zaposlene, varnost in zdravje pri delu, varnost živil in varovanje premoženja.

Med finančna tveganja pa sodijo nevarnosti škode na premoženju, nevarnosti odškodninskih zahtevkov in civilnih tožb, ter nevarnosti finančne izgube zaradi obratovalnega zastoja. Vsa ta tveganja so prikazana v naslednji tabeli.

⁴³ Obvladovanje tveganj s področja raziskav in razvoja je zaradi narave farmacevtske dejavnosti posebej pomembno. Sem sodijo področja intelektualne lastnine, regulativna tveganja (tveganja povezana z zakonodajo) in znanstvena tveganja.

Tabela 2: Finančna tveganja

Področje tveganja	Opis tveganja	Način obvladovanja	Izpostavljenost
tveganje sprememb deviznih tečajev	nevarnost izgube zaradi neugodnega gibanja deviznih tečajev	spremljanje deviznih trgov, varovanje z uporabo ustreznih finančnih inštrumentov	zmerna
tveganje sprememb obrestnih mer	tveganje v zvezi s spremembami pogojev financiranja in najemanja kreditov	spremljanje finančnih trgov, varovanje z uporabo ustreznih finančnih inštrumentov	majhna
kreditno tveganje	tveganje neplačila s strani kupcev	izračunavanje bonitetnih ocen in omejevanje maksimalne izpostavljenosti do posameznih kupcev	zmerna
likvidnostno tveganje	možnost pomanjkanja likvidnih sredstev za poravnavo obveznosti iz poslovanja ali financiranja	vnaprej dogovorjene kreditne linije in načrtovanje potreb po likvidnih sredstvih	majhna
nevarnost škode na premoženju	nevarnost škode na premoženju zaradi rušilnega delovanja naravnih sil in drugih nezgodnih primerov	sistematične ocene ogroženosti objektov, ukrepi v skladu s študijami varstva pred požarom ter sklepanje ustreznih zavarovanj	zmerna
nevarnost odškodninskih zahtevkov in civilnih tožb	nevarnost odškodninskih zahtevkov tretjih oseb zaradi škodnih dogodkov, ki jih družba povzroči nehote in naključno s svojo dejavnostjo, posestjo stvari in dajanjem izdelkov na trg	zavarovanje civilne in produktne odgovornosti	zmerna
nevarnost finančne izgube zaradi obratovalnega zastoja	prekinitvev proizvodnje zaradi škode na premoženju	zavarovanje stroškov dela, amortizacije, ostalih poslovnih stroškov in dobička iz poslovanja ter organizacijsko-tehnični ukrepi za zmanjšanje posledic obratovalnega zastoja	majhna

Vir: Krka, d.d., Novo mesto, Letno poročilo 2007.

Podjetje Krka trguje s svojimi delnicami in lastništvu. Na Ljubljanski borzi je Krkina delnica uvrščena v prvo kotacijo, ki je namenjena podjetjem, ki izstopajo po svoji likvidnosti, velikosti in transparentnosti poslovanja. Krkine delnice na Ljubljanski borzi kotirajo že od leta 1997. Leta 2007 je bila Krkina delnica najbolj likvidna med vsemi vrednostnimi papirji na Ljubljanski borzi. K temu pa je pripomogla tudi cepitev delnic⁴⁴. Promet s Krkino delnico je leta 2007 znašal 509 milijonov EUR in je v primerjavi s prejšnjim letom zrasel za 24 odstotkov, povprečni dnevni promet s Krkino delnico pa je v letu 2007 znašal 2,07 milijona EUR in je v primerjavi z letom 2006 prav tako zrasel za 24 odstotkov.

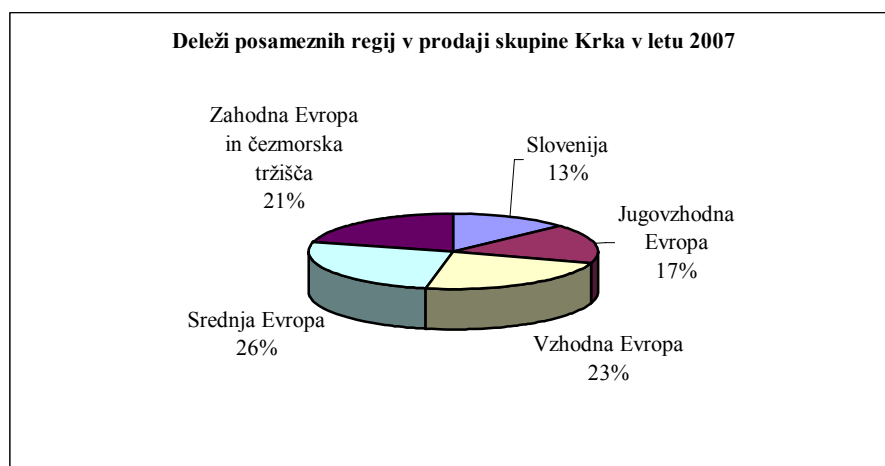
Krka vse od leta 2004 pripravlja svoje finančne podatke v skladu z Mednarodnimi standardi računovodskega poročanja, za leto 2003 pa je bilo to opravljeno v skladu s

⁴⁴ Cepitev delnic pomeni, da podjetje vsako delnico razcepi na več delnic, na primer delitev delnice v razmerju dve proti ena pomeni, da vsak delničar za vsako sedanjo delnico dobi dodatno.

Slovenskimi računovodskimi standardi. Glavni strateški cilj, zapisan v strategiji razvoja skupine Krka za obdobje od 2008 do 2012, je doseganje več kot 10 odstotne povprečne letne rasti celotne vrednosti prodaje. V letu 2007 je skupina prodala za 780,9 milijona EUR izdelkov in storitev, s tem pa je Krka dosegla 17 odstotno rast. Med skupinami izdelkov so k povečanju največ prispevala zdravila na recept, med regijami pa Zahodna Evropa in čezmorska tržišča.

Podjetje Krka, d.d. je leta 2007 ustvarila dobiček pred davki v višini 182,9 milijona EUR, kar je bilo za 22 odstotkov več kot leto prej, čisti dobiček podjetja pa je znašal 13,2 milijona EUR, glede na prejšnje leto pa je bil le-ta večji za 19 odstotkov. Poleg tega je Krka dosegla leta 2007 največjo prodajno rast v regijah Zahodne Evrope in čezmorskega tržišča, Jugovzhodne Evrope in Srednje Evrope.

Slika 1: Deleži posameznih regij v prodaji skupine Krka

Vir: Krka, d.d., Novo mesto, Letno poročilo, 2007.

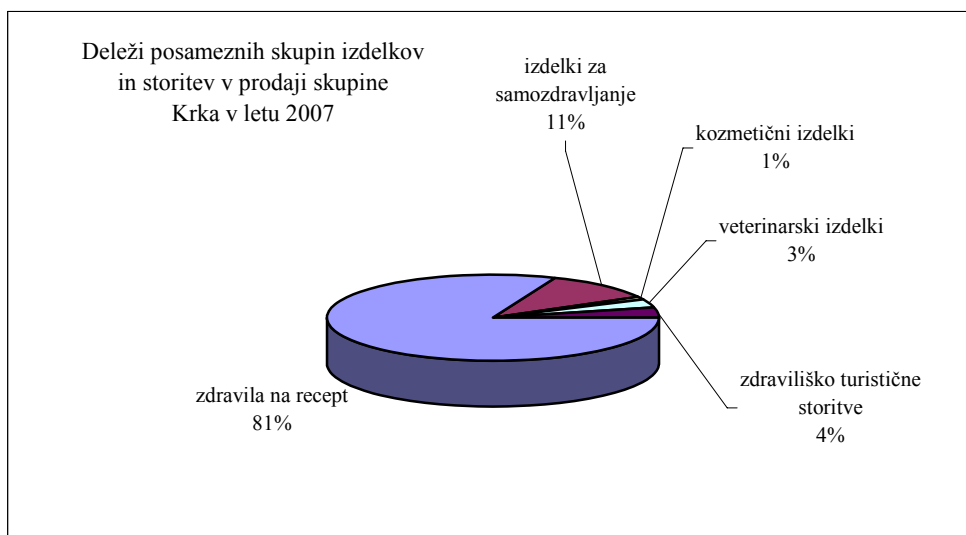
Prodaja skupine je v regiji Slovenija s 3 odstotnim padcem glede na leto prej dosegla 101,6 milijona EUR. K ustvarjeni prodaji so največ prispevala zdravila na recept. Znižanje njihovih cen je bilo posledica uveljavitve novega pravilnika o oblikovanju cen in je največ prispevalo k skupni negativni prodajni rasti v regiji. Terme Krka so ob 10 odstotni rasti ustvarile prodajo

Zdraviliško turističnih storitev v vrednosti 30,8 milijona EUR. Na tržiščih regije Jugovzhodna Evropa je skupina Krka prodala za 132,9 milijona EUR izdelkov, kar je za skoraj 20 odstotkov več kot v letu prej. Največjo rast prodaje v regiji so dosegli v Srbiji in Romuniji, sledita jima Bolgarija in Kosovo. Rast prodaje beležijo pri vseh skupinah izdelkov. Skupina Krka je na tržiščih regije Vzhodna Evropa z odstopno rastjo glede na leto prej dosegla prodajo v višini 183 milijonov EUR. V primerjavi z letom 2006 se je prodaja znižala v Rusiji, na vseh ostalih tržiščih pa se je povečala. Na tržiščih regije Srednja Evropa je skupina Krka dosegla prodajo v višini 202,4 milijona EUR, kar je za skoraj 19 odstotkov več kot v letu 2006. Zahodna Evropa spada med Krkina ključna

tržišča, prodaja generičnih zdravil na recept pa predstavlja glavnino prodaje v tej regiji. Največ generičnih zdravil prodajo prek partnerjev, ki so s svojimi prodajnimi mrežami prisotni v vseh zahodnoevropskih državah.

Zdravila na recept predstavljajo glavno skupino prodanih izdelkov podjetja. Po obsegu prodaje jim sledijo izdelki za samozdravljenje, veterinarski izdelki in kozmetični izdelki. Dejavnost podjetja dopolnjujejo zdraviliško turistične storitve.

Slika 2: Deleži posameznih skupin izdelkov in storitev v prodaji skupine Krka v letu 2007

Vir: Krka, d.d., Novo mesto, Letno poročilo, 2007.

Skupina Krka je prodala za 630,8 milijona EUR zdravil na recept (18 odstotni porast glede na leto 2006), za 83,6 milijona EUR izdelkov za samozdravljenje (18 odstotni porast glede na leto 2006), za 10,1 milijona EUR kozmetičnih izdelkov oziroma 6 % več kot leto prej, za 24,6 milijona EUR veterinarskih izdelkov oziroma 8 % več kot v letu 2006, prodala pa je tudi zdraviliško turistične storitve v višini 30,8 milijona EUR, kar je za 10 % več kot leto prej.

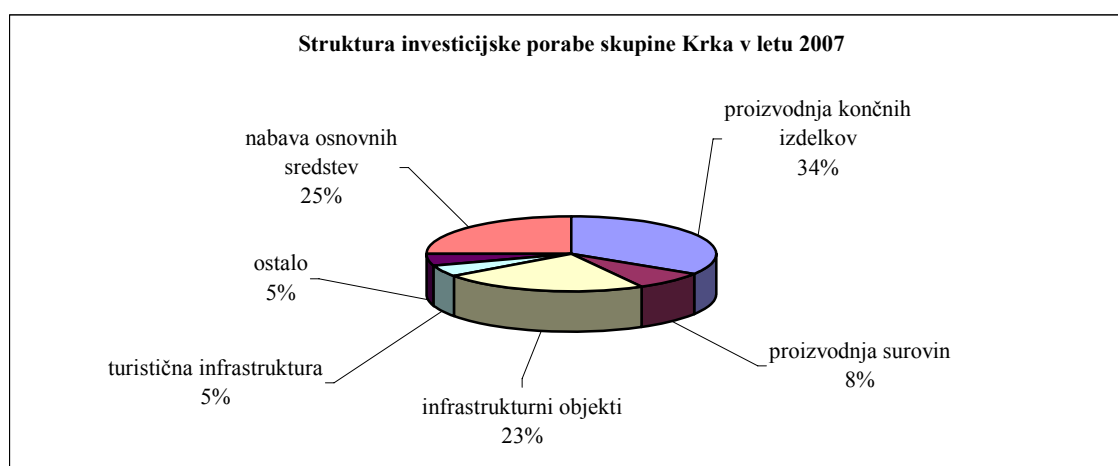
V Krki dajejo velik poudarek na raziskave in razvoj, saj imajo raziskave in razvoj ključno vlogo pri utrjevanju in nadaljnjem razvijanju konkurenčnega položaja podjetja. Osrednje naloge razvojnih dejavnosti so razvoj tehnologij za proizvodnjo učinkovin in farmacevtskih oblik ter izvajanje vseh potrebnih testiranj in raziskav, ki omogočajo registracijo zdravil na recept, izdelkov za samozdravljenje, veterinarskih in kozmetičnih izdelkov. V letu 2007 je Krka na področju raziskav in razvoja uspešno pridobivala registracije, temelječe predvsem na novih pristopih in postopkih. Poleg tega so istega leta uspešno vodili zahtevnejše registracijske postopke, kot na primer decentralizirani

postopki⁴⁵. V letu 2007 so končali sedem takih postopkov in s tem registrirali izdelke na pomembnejših tržiščih Evropske unije. Rezultat obdelovanja najzahtevnejših regulatornih postopkov v letu 2007 je 424 pridobljenih registracij za 1.325 različnih oblik.

Za raziskave in razvoj je značilna uspešna integracija raziskovalnega, tehnološkega in inženirskega znanja o učinkovinah ter znanja o razvoju farmacevtske oblike. V letu 2007 so v Krki razširili in posodobili prostore in opremo za raziskovalno-razvojno delo na področju sinteze, izolacije in finančnih obdelav učinkov. Prav tako so razširili razvojno skupino sodelavcev s tehnološkim in inženirskim znanjem in izkušnjami. S tem pa so pripomogli k bistveno hitrejšemu in učinkovitejšemu razvoju sinteznih postopkov in seveda k njihovi optimizaciji.

V Krki izvajajo več kot trideset projektov, ki so pretežno namenjeni proizvodnji končnih izdelkov in proizvodnji surovin ter posodobitvi infrastrukture, ki kakovostno podpira poslovne funkcije celotne skupine.

Slika 3: Struktura investicijske porabe skupine Krka v letu 2007

Vir: Krka, d.d., Novo mesto, Letno poročilo, 2007.

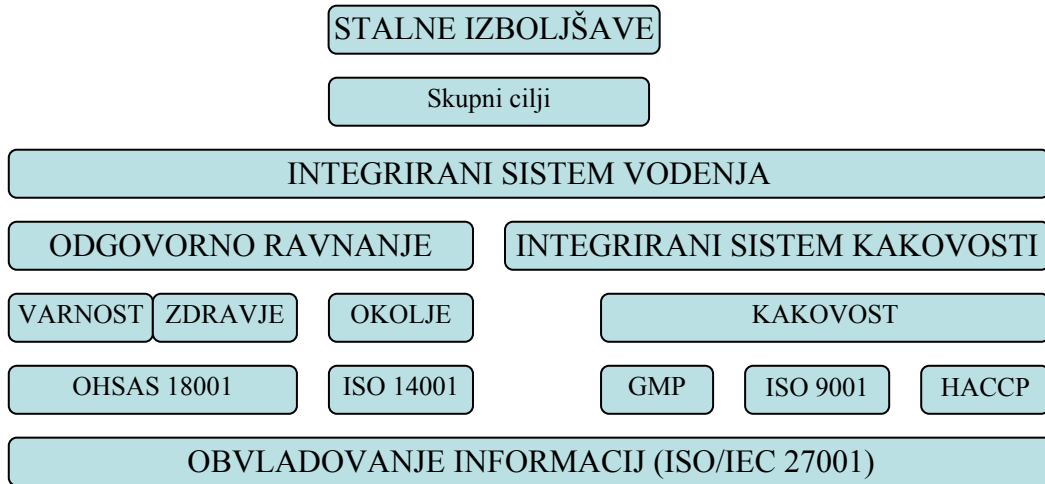
Del poslovnega poročila so v Krki, d.d., namenili integriranemu sistemu vodenja. Ta sistem vodenja obravnava različne vidike poslovanja v enotnem sistemu vodenja z namenom dosegati optimalne cilje poslovanja, ta področja pa so kakovost, okolje, varnost in zdravje pri delu, varnost živil in varovanje informacij. Integrirani sistem vodenja je povzet po standardu ISO 9001. Nenehne izboljšave podjetju narekujejo standardi in pristop PDCA⁴⁶ ter zavezanost podjetja tem standardom. Poleg tega so nenehne izboljšave gonilna sila napredka in stalnega izboljševanja na vseh področjih delovanja podjetja. Pri tem gre za sistematično obvladovanje procesov od zahtev odjemalcev preko marketinga,

⁴⁵ Decentralizacija je postopek v okviru katerega se spravljanje sredstev družbe prenese na upravno raven enot skupine Krka.

⁴⁶ PDCA → planiraj, izvedi, preveri in ukrepaj

raziskav in razvoja, oskrbe z izdelki, prodaje do samega spremljanja zadovoljstva odjemalcev.

Slika 4: Integriran sistem vodenja

Vir: Krka, d.d., Novo mesto, Letno poročilo, 2007.

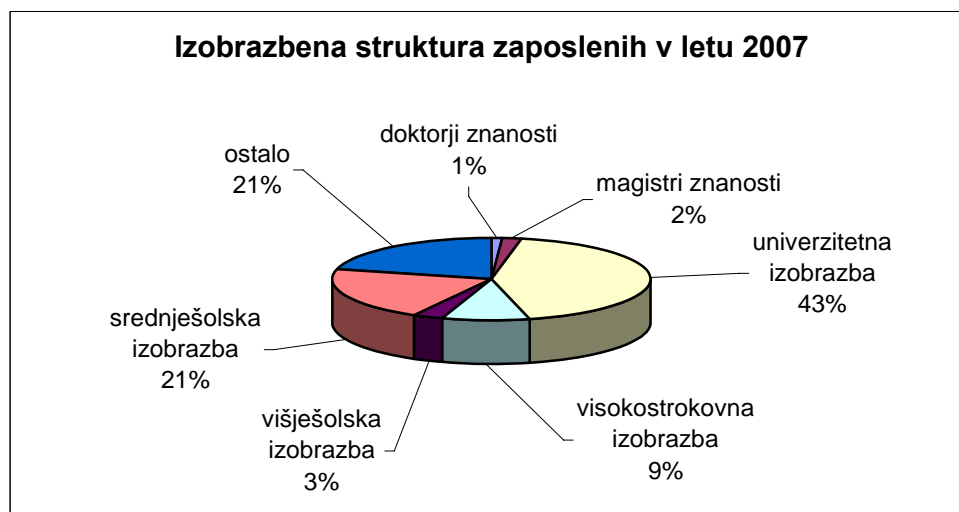
4.1.2.2. Trajnostni razvoj

Trajnostni razvoj je zamisel o razvoju človeške družbe, pri katerem bi se izognili nevarnosti, ki jih povzročata osredotočenost na količinski materialni razvoj z izčrpanjem naravnih virov in onesnaževanjem okolja. S trajnostnim razvojem naj bi se tudi ohranjala biološka raznovrstnost. Krovni pojem trajnostnega razvoja obsega še več drugih vidikov, ne nazadnje tudi možnosti razvoja vsakega človeka ali združbe, če ne škoduje drugim. Trajnostni razvoj zadovoljuje potrebe sedanjega človeškega rodu, ne da bi ogrozili možnosti prihodnjih rodov, da zadovoljijo svoje potrebe. Strategija trajnostnega razvoja obsega, bolj dosledno po Vrhu Združenih narodov 2005, tri stebre, in sicer gospodarski razvoj, socialni razvoj in varstvo okolja. Trajnostni razvoj in družbena odgovornost sta pomembna elementa uspešnosti družbe. Etično delovanje do družbe in naravnega okolja je predpogoj za uspešen dolgoročni razvoj. V tem delu poročila se je podjetje osredotočilo na zaposlene, komunikacije in varovanje okolja.

V poročilu podjetje navaja, da poslovna uspešnost podjetja temelji na zavzetosti in znanju zaposlenih, zato si v podjetju prizadevajo pridobiti, motivirati in obdržati zavzete in sposobne delavce poleg tega pa tudi graditi kulturo mednarodnega podjetja. V podjetju je bilo leta 2007 zaposlenih preko 7.600 zaposlenih z različnimi izobrazbenimi stopnjami. Strukturo zaposlenih v letu 2007 prikazuje naslednja slika 5. Podjetje sposobnim delavcem omogoča zanimivo delo v mednarodnem okolju ter razvoj in napredovanje na poslovnem, profesionalnem in osebnem področju ne glede na njihove osebne lastnosti. Na

področju uspešnosti dolgoletnega sistematičnega dela z zaposlenimi je podjetje prejelo številne nagrade in priznanja. V letu 2007 je Krka, d.d. prejela priznanje za najuglednejšega delodajalca v Sloveniji in priznanje Top deset za uspešno delo na področju izobraževanja. Podjetje spodbuja zaposlovanje v podjetju tudi s štipendijami, in sicer so v letu 2007 izdali 22 novih štipendij, skupno pa štipendirajo sedemdeset študentov farmacije in kemije. S štipendisti imajo intenzivne stike, ti pa družbo spoznavaajo preko opravljanja strokovne prakse in pripravljanja diplomskih nalog.

Slika 5: Struktura zaposlenih v letu 2007

Vir: Krka, d.d., Novo mesto, Letno poročilo, 2007.

Vlaganje v znanje in razvoj zaposlenih omogoča podjetju, da ima zaposlene delavce, ki so najbolje usposobljeni za delovanje na njihovem področju delovanja v podjetju in se tako lahko soočajo z izzivi, ki jih postavlja globalna konkurenca. Večino izobraževanj organizirajo v podjetju, in sicer v službi za izobraževanje in razvoj kadrov. Za te namene imajo v podjetju več kot štirideset internih trenerjev, ki izobražujejo zaposlene. Ključna področja izobraževanja so strokovna področja, vodenje in osebni razvoj, učenje tujih jezikov (predvsem angleščine in ruščine), uporaba svobodne informacijske tehnologije in področje kakovosti. V letu 2007 se je vsak zaposleni v podjetju udeležil vsaj štirih različnih oblik izobraževanja.

V podjetju zelo redno merijo organizacijsko klimo in zadovoljstvo zaposlenih, saj je ugodna organizacijska klima zelo pomembna za uspešno delovanje podjetja. Na osnovi ugotovitev pripravijo ukrepe za izboljšanje klime v podjetju. Nenehno izboljševanje klime kaže svoje rezultate s tem, da delavci izražajo svojo pripadnost podjetju, zaposleni so zavzeti za svoje delo ter motivirani za osebni in strokovni razvoj. Pri tem pa je seveda pomembno tudi vodenje delavcev. Samo kakovost vodenja delavcev v podjetju nadgrajujejo s Krkino mednarodno šolo vodenja, s šolo vodenja za operativno raven in s kolegijskimi izobraževanji vodenj. Krka, d.d. daje velik poudarek nagrajevanju delovne

uspešnosti, na področju individualnega in skupinskega doseganja vnaprej pričakovanih rezultatov. V zadnjih letih je podjetje razvilo sistem Krkinih priznanj, ki jih podeljujejo enkrat letno na slovesnosti, tako imenovanem dnevu Krkinih priznanj.

Dolgoročna strateška usmeritev podjetja je vlaganje v delavce. To pa dokazuje raven ugodnosti in bonitet, ki pa so večje kot jih predvideva panožna kolektivna pogodba. Za zdravje in dobre medsebojne odnose v podjetju poskrbijo z različnimi športnimi in kulturnimi dogodki. Podjetje svojim delavcem zagotavlja varno delovno okolje, saj v vse nove projekte in nove tehnologije vključujejo najnovejša dognanja s področja varnosti in zdravja pri delu ter varstva pred požari. Za vsa delovna mesta in tehnologije spremljajo tveganja za nastanek nezgod in zdravstvenih okvar. Vsa tveganja periodično ocenjujejo in jih s primernimi varnostnimi ukrepi ohranjajo na sprejemljivi ravni. S tem v podjetju dolgoročno vplivajo na nenehno izboljšanje delovnih razmer. Za skrb za zdravje zaposlenih so vključeni vodje posameznih organizacijskih enot, osebni zdravnik, zdravnik specialist medicine dela ter Služba za varnost in zdravje pri delu. V podjetju imajo tudi Klub zdravljenih alkoholikov, ki je namenjen pomoči zaposlenim s težavami z odvisnostmi. Poleg tega pa ima podjetje tudi Oddelek za varnost pred požarom, kjer so zaposleni poklicni gasilci, ki skrbijo za servisiranje protipožarne tehnike, stalno požarno stražo in nadzor nad varstvom pred požarom v posameznih objektih. V letu 2007 so v podjetju izvedli dvanajst vaj namenjenih varstvu pri delu, od tega je bila ena večjih razsežnosti. V te vaje so vključeni člani industrijske gasilske enote, zaposleni in Gasilsko reševalni center Novo mesto.

V delu poročila trajnostnega razvoja, ki je namenjen komunikacijam, podjetje navaja podatke o komuniciranju z vlagatelji, odjemalci, zaposlenimi, mediji ter ožjim in širšim okoljem.

Glavni cilji pri komuniciranju z vlagatelji so doseganje poštene vrednosti Krke na tržišču; lažji in ugodnejši dostop do virov financiranja poslovanja; oblikovanje vplivnih skupin ljudi, ki podpirajo Krko in verjamejo vanjo; in zadovoljiva likvidnost trgovanja z delnicami Krke. V podjetju navedene cilje uresničujejo z rednimi srečanji vlagateljev na sedežu družbe; z udeležbo na različnih konferencah za vlagatelje doma in v tujini; z organizacijo rednih predstavitvenih sredstev v finančnih središčih po svetu; z izdajanjem publikacij za vlagatelje; z rednimi skupščinami delničarjev; z novinarskimi konferencami; in s komuniciranjem s finančnimi mediji.

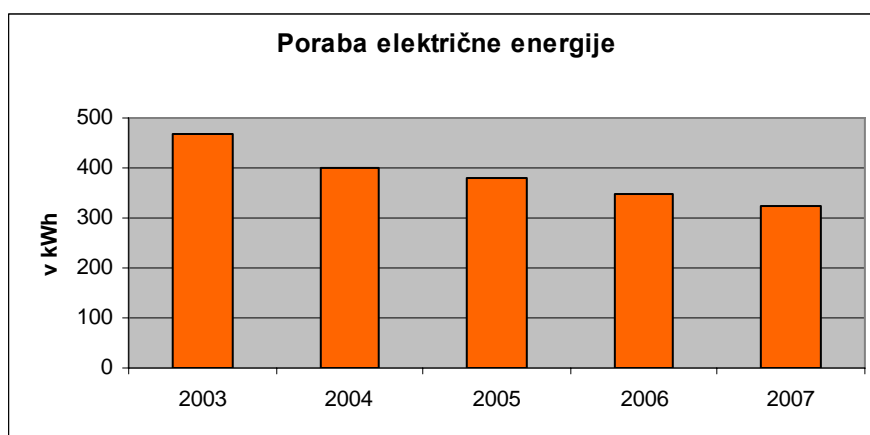
Podjetje deli svoje odjemalce v štiri skupine, in sicer institucije (zavarovalnice, bolnišnice), neposredne kupce (distributerji), posredne kupce (lekarne) in končne potrošnike (bolniki). Z institucijami podjetje sodeluje v rednih delovnih postopkih in v različnih skupinskih projektih, z neposrednimi in posrednimi odjemalci pa je podjetje v stalnih osebnih stikih. Na ta način podjetje pridobiva ustrezne informacije za njihovo poslovanje.

Pri komuniciranju z zaposlenimi podjetje uporablja vertikalne in horizontalne notranje načine komuniciranja. S tem povečujejo pripadnost in ustvarjajo prijetno organizacijsko klimo, pri tem pa uporabljajo različna komunikacijska sredstva, kot so: Krkanet, M-Bulletin, Bilten, Utrip, informacijski zakoni in elektronsko obveščanje. Za medije pa so v Krki v letu 2007 vsako četrletje sklicali novinarsko konferenco. Podjetje tudi aktualno in pravočasno odgovarja na medijska vprašanja ter jih o pomembnih dogodkih in poslovnih odločitvah obvešča v sporočilih za javnost. Tako so mediji v letu 2007 objavili 57 različnih objav, ki so jih v Krki načrtovali, o Krki pa je poročalo 193 medijev.

Del poročila Krka, d.d. namenja tudi varovanju okolja, ki se je v podjetju nenehno spreminjalo in dosegalo sistematične spremembe. Kratkoročni in dolgoročni cilji varovanja okolja so usmerjeni k vzpostavljanju sonaravnega razvoja, ohranjanju zdravega okolja za življenje ljudi kot tudi ohranjanju biotske raznovrstnosti. Podjetje se v tem delu poročila zavezuje, da bo tudi v prihodnosti odgovorno ravnalo z naravnimi dobrinami, stalno zmanjševalo emisije v okolje ter glede okoljskih vprašanj dejavno sodelovalo z ožjim in širšim družbenim okoljem. Za izboljšanje stanja okolja podjetje upošteva standard ISO 14001 in druge predpisane okoljske standarde. Podjetje izvaja tudi izobraževanja na temo varovanja okolja.

Najpomembnejši dosežki na področju varovanja okolja v letu 2007 so zmanjšanje skupne obremenitve reke Krke za 4 odstotke, zmanjšanje količine odloženih odpadkov za 54 odstotkov, zmanjšanje specifične rabe električne energije pri proizvodnji za 24 odstotkov (slika 6) in zmanjšanje ravni hrupa na meji z najbližjimi stanovanjskimi naselji za 5 decibelov.

Slika 6: Poraba električne energije

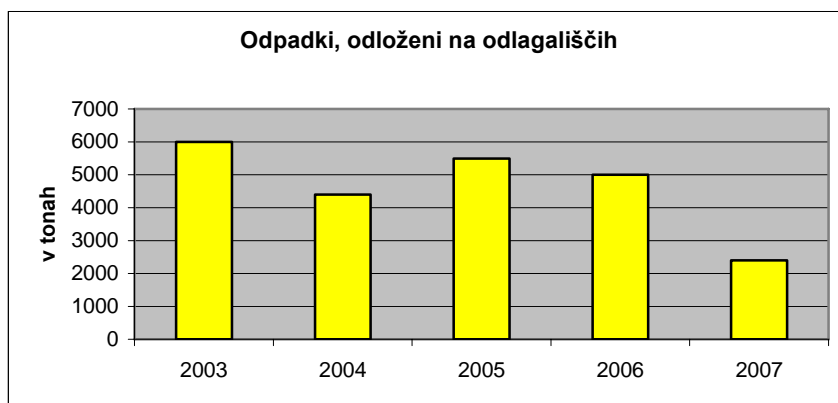

Vir: Krka, d.d., Novo mesto, Letno poročilo, 2007.

V poročilu podjetje navaja cilje za varovanje okolja za leto 2008. Ti cilji pa so zmanjšanje količine odloženih mešanih odpadkov za 20 odstotkov (slika 7); ohranjanje majhnih

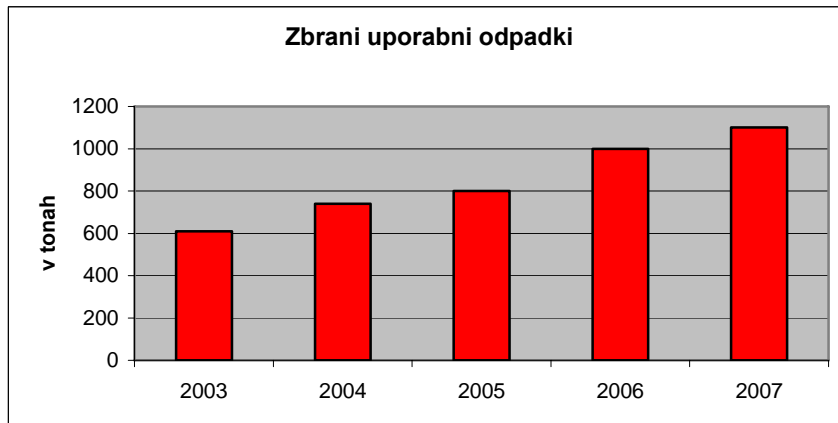
obremenitev iztoka iz čistilne naprave ne glede na predvideno rast proizvodnje; zmanjšanje emisij hlapnih organskih spojin v zrak pod 5 odstotkov glede na letno porabo hlapnih organskih spojin; priprava tehnoloških izhodišč filtracije iztoka iz čistilne naprave; izobraževanje in informiranje zaposlenih o temah s področja varovanja okolja; in priprava krovnega sistema ciljnega spremljanja rabe energije na vseh proizvodnih lokacijah v Sloveniji. Podjetje je v zadnjih nekaj letih v varovanje okolja vložilo več kot 23 milijonov EUR.

Slika 7: Odpadki, odloženi na odlagališču

Vir: Krka, d.d., Novo mesto, Letno poročilo, 2007

Slika 8: Zbrani uporabni odpadki

Vir: Krka, d.d., Novo mesto, Letno poročilo, 2007

Vse Krkine odvisne družbe v tujini delujejo v skladu z lokalno okoljevarstveno zakonodajo. Pri projektiranju in nabavi opreme upoštevajo iste standarde, zato tudi emisije v okolje obvladujejo na enak način kot v Sloveniji. Emisije, ki nastanejo v teh državah so majhne, saj gre za manj obremenjujočo farmacevtsko dejavnost. V vseh odvisnih družbah v tujini je vzpostavljen sistem ločevanja odpadkov. Nevarne odpadke zbirajo ločeno in jih predajajo na ustrezne načine.

4.2. Bayer

Bayer je podjetje, ki je nastalo leta 1863 v kraju Wuppertal v Nemčiji. Ustanovila sta ga Friderich Bayer in Friderich Weskott. Vloga podjetja takrat je bila proizvodnja in prodaja sintetični barvil. Kasneje se je podjetje začelo ukvarjati s proizvodnjo zdravil. Podjetje Bayer je razvilo prvi aspirin med letoma 1881 in 1914. Gre za podjetje, ki samo razvija svoja originalna zdravila.

Poslanstvo podjetja Bayer je ponuditi človeku potrebne izdelke in storitve, ki izboljšajo kakovost življenja, hkrati pa si Bayer prizadeva dejavno sodelovati pri ustvarjanju prihodnosti in svojo ponudbo obogatiti z inovativnimi storitvami. Zato že vrsto let vlaga v raziskave, prav tako pa tudi v tehnološki napredek, kajti prav inovativnost zagotavlja konkurenčnost, razvoj in uspešnost. Podjetje Bayer je leta 2006 vložilo 2,3 milijarde evrov v raziskave in razvoj na svetovni ravni (Science for a better life, 2007).

Gre za vodilno podjetje, ki ga odlikujejo kakovostni izdelki, visoka strokovnost osebja, odlična storilnost in inovacijske zmogljivosti. Njegov cilj je povečati vrednost svojih dejavnosti in uresničiti dolgoročni razvoj. Blagovna znamka Bayer je po vsem svetu znana kot sinonim take usmerjenosti (Science for a better life, 2007).

Da se zagotovita inovativnost in razvoj, so dejavnosti Skupine Bayer razdeljene na tri dobičkonosna in avtonomna operativna podjetja: Bayer HealthCare, Bayer CropScience in Bayer MaterialScience, kar jim omogoča, da se na najboljši možni način odzivajo na potrebe trga. Pri tem so ključnega pomena nenehna optimizacija proizvodnih procesov in ponudbe ter tudi razvoj novih izdelkov (Science for a better life, 2007).

Podjetje Bayer se zaveda, da sta tehnična in ekonomska usposobljenost tesno povezani z odgovornostjo pri opravljanju dela za to podjetje, saj ugodno in dolgoročno prispevata k trajnostnemu razvoju, ki se uspešno odziva na zahteve okolja. Zato Bayer izvaja številne projekte in pobude na lokalni in mednarodni ravni (Science for a better life, 2007).

Vizija podjetja se glasi *»Smo profitno podjetje s področja skrbi za zdravje, usmerjeno k strankam in zavedajoče se odgovornosti. Prevezemamo pobude, smo ustvarjalna delovna skupina, pri strankah pa vzbujamo navdušenje s proizvodi vrhunske kakovosti. Naša podjetniška kultura navdihuje vse poslovne partnerje, nas pa zavezuje k vrhunski storilnosti«*. Kot cilj pa navajajo *»Želimo biti eno vodilnih podjetij s področja skrbi za zdravje v jugovzhodni Evropi. Vrednost podjetja bomo povečali do možnih meja z dobičkom in z rastjo prodaje. Odgovorni smo svojim strankam, ljudem, lastnikom, družbi in okolju«* (Science for a better life, 2007).

4.2.1. Pregled letnega poročila Bayer s poudarkom na družbeni odgovornosti

Samo poslovno poročilo podjetja Bayer je precej manj pregledno od poročila Krke, d.d., tudi same informacije v povezavi z družbeno odgovornim ravnanjem podjetja so bolj skope. Bayer začenja svoje poslovno poročilo s finančnimi podatki poslovanja podjetja in opredeljuje višino plač posameznega delovnega mesta. Poročilo nadaljuje z opisom vidnejših delovnih mest in njihovih predstavnikov v podjetju ter opis teh delovnih mest.

Podjetje prodaja svoje končne izdelke po vsem svetu. Prodaja po vseh tržiščih in za vse izdelke se je v letu 2007 glede na leto 2006 povečala, in sicer v Evropi za dobrih 30 odstotkov, Severni Ameriki 20 odstotkov, v Aziji in Oceaniji za slabih 23 odstotkov in v Latinski Ameriki in Afriki za 31 odstotkov. Prodaja zdravil je leta 2007 narasla za dobrih 26 odstotkov in je znašala 14.807 milijonov EUR.

V poslovnem poročilu podjetje namenja del le-tega zaposlenim. V podjetju je bilo leta 2007 zaposlenih preko 106.000 ljudi. V podjetju se zavedajo, da je uspeh podjetja v veliki meri odvisen od pripadnosti zaposlenim v podjetju. Za zaposlene iz tega razloga izvajajo razna izobraževanja ter preverjajo zadovoljstvo z njihovim delovnim mestom in samimi odnosi med zaposlenimi. Spodbujajo osebno rast svojih zaposlenih in jim dajejo veliko možnosti napredovanja.

Podjetje je leta 2007 v raziskave in razvoj vložilo 2.578 milijonov EUR, kar je bilo slabih 300 milijonov EUR več kot leto prej. V podjetju se zavedajo, da lahko z izboljšano tehnologijo pridobivajo boljše izdelke in s tem bolje zadovoljijo potrebe končnih uporabnikov. Podjetje navaja, da je zanje največjega pomena proizvodnja novih, boljših izdelkov, saj si s tem povečujejo tržno moč. S pomočjo raziskav podjetje kar se da dobro ugotavlja potrebe svojih kupcev in pogoje na tržiščih, na katerih podjetje posluje. Na podlagi prejetih informacij podjetje sprejema načrte in cilje za prihodnje poslovanje. S pomočjo raziskav in razvoja podjetje ugotavlja kateri projekti so najobetavnejši in jih postavlja kot prioriteto.

Majhen del poslovnega poročila Bayer namenja družbeni odgovornosti podjetja. Ta del poročila je razčlenjen na štiri dele, in sicer izobraževanje, okolje, zdravje in potrebe družbe ter šport in kultura. Vsemu temu je podjetje namenilo le dve strani poročila. V točki namenjeni izobraževanju navajajo, da za zaposlene organizirajo razna izobraževanja in s tem povečujejo kakovost njihovega dela ter pridobivajo kadre, ki čutijo večjo pripadnost podjetju. Navajajo tudi, da so v letu 2007 podelili 21 štipendij, ki so skupaj znašale 142.000 EUR. Namenili pa so tudi 400.000 EUR šolam v ožjem okolju podjetja, in sicer kot sponzorska sredstva v podporo šolskim projektom.

Na področju varovanja okolja podjetje skrbi za osveščenost ljudi s problemi onesnaževanja okolja, v tem okviru organizira izobraževanja na temo varovanja okolja za mlade. Podjetje na tem področju sodeluje tudi z UNEP, ki je leta 2007 začel s programom Planet za planet. V okviru tega naj bi po svetu zasadili milijardo mladih dreves, Bayer pa je svoj prispevek k uresničitvi programa poskrbel za zasaditev okoli 300.000 dreves.

Na področju varovanja zdravja je podjetje leta 2007 doniralo 2,5 milijona tablet Svetovni zdravstveni organizaciji in s tem poskrbelo za globalno zalogo zdravil za naslednjih pet let za paciente, ki trpijo za tropsko parazitsko boleznijo (angl. parasite-borne Chagas' disease). Poleg tega je podjetje doniralo finančna sredstva žrtvam ciklona v Bangladešu.

Na svoji spletni strani podjetje navaja, da so ljudje njihov najpomembnejši vir. Prizadevajo si, da bi pridobivali, razvijali in obdržali najboljše, ne glede na spol in poreklo. Njihovi zaposleni se zavezujejo, da bodo vrednost podjetja povečevali do možnih meja z naravnostjo k strankam in z vrhunskim delom. V podjetju želijo, da ljudje izstopajo pri uresničevanju vizije podjetja. Podjetniška kultura jih spodbuja in zavezuje, da delajo kar se da dobro. Njeni temelji pa so zaupanje, poštenost in odgovornost. Od ljudi v podjetju pričakujejo skupinsko delovanje, medsebojno podporo in odkrit pogovor tako v podjetju kot v javnosti. Dejanja, vedenje in sporazumevanje odražajo njihov občutek za vrhunsko izvajanje nalog, pa tudi za vodstvene in tehnološke inovacije.

Prvenstveno se osredotočajo na povečevanje vrednosti za stranke in na njihovo vrhunsko zadovoljstvo. Zavezani so k razvoju ljudi in k ustvarjanju okolja, v katerem bodo ti lahko uspevali. V podjetju planirajo povečanje vrednosti podjetja do možnih meja, da bi tako zagotovili velik donos investicijam njihovih lastnikov. Zavezani so k izboljševanju človeškega zdravja na trgih, kjer podjetje deluje, tudi tako, da sodelujejo z vladami in organizacijami, ki skrbijo za zdravje ljudi. Družbeno okolje, v katerem delujejo, jih, po njihovih besedah, ceni zaradi tehnoloških in podjetniških sposobnosti. Dejavnosti podjetja upoštevajo občutljivost okolja in so usklajene z mednarodnimi smernicami o odgovorni skrbi za okolje (Science for a better life, 2007).

4.3. Ugotovitve o poročanju o družbeni odgovornosti

Farmacevtsko podjetje Krka, d.d., Novo mesto, ki se ukvarja s proizvodnjo generičnih zdravil, vsako leto objavi letno poročilo za preteklo poslovno leto na svoji spletni strani. Letna poročila oblikujejo v skladu z zakonskimi in drugimi predpisi. Poročila vsebujejo vse predpisane informacije. V poročilu imajo tako računovodsko kot poslovno poročilo. V prvem objavljajo informacije o svoji poslovni uspešnosti z vsemi ustreznimi računovodskimi izkazi.

V drugem, poslovnem poročilu, pa podajajo informacije o svojem družbeno odgovornem ravnanju. V njem se nahajajo informacije o samem upravljanju podjetja, kdo so vidnejši predstavniki podjetja in kakšne so njihove naloge, kako so sestavljeni nadzorni svet in uprava podjetja, kako ravnajo s svojimi deležniki, kakšna so njihova pričakovanja za prihodnje poslovno leto, informacije o trgovanju z delnicami Krke, podajajo analizo celotnega poslovanja, informacije o raziskavah in razvoju, tehnologiji, vlaganjih in naložbah podjetja, sistemu vodenja in kakovosti izdelkov na vseh stopnjah proizvodnje.

Poseben del poročila namenjajo trajnostnemu razvoju, kjer podajajo informacije povezane z zaposlenimi, komunikacijami v podjetju in izven njega ter njihovem ravnanju iz naslova varovanja okolja. V tem delu poročila podajajo največ informacij povezanih s samo družbeno odgovornostjo podjetja. Za zaposlene, njihovo dobro počutje in varnost pri delu namenjajo veliko finančnih in nefinančnih sredstev. Svojim zaposlenim organizirajo razna izobraževanja, športne in kulturne dogodke, s tem pa si povečujejo njihovo pripadnost podjetju. Zaposleni v podjetju se po mojem mišljenju, po tem kar je možno razbrati iz letnega poročila, upravičeno počutijo varne na svojem delovnem mestu, poleg tega pa imajo zelo dobre razloge za zadovoljstvo s klimo podjetja, saj se v podjetju zavedajo pomena svojih zaposlenih in za njihovo dobro počutje naredijo več kot bi se od podjetja sploh lahko pričakovalo. Samo redno preverjanje zadovoljstva zaposlenih z njihovim delovnim mestom in preverjanja odnosov med zaposlenimi, tako na vertikalni kot horizontalni ravni, močno pripomore k dobrim delovnim pogojem oziroma dobri klimi v podjetju. Poleg tega poskušajo klimo v podjetju vsakič znova izboljšati.

Podjetje skrbi tudi za svoj tako imenovani podmladek zaposlenih. S tem imam v mislih predvsem študente, ki jih podjetje v času njihovega študija štipendira, študentje štipendisti pa podjetja neposredno spoznavajo preko izvajanja strokovne prakse v podjetju in pripravo diplomskih del z vsebino vezano na podjetje, njegovo poslovanje, panogo, v kateri posluje in podobno.

Podjetje daje tudi velik poudarek na same komunikacije tako znotraj podjetja kot izven oziroma s svojimi zunanji poslovnimi partnerji. Veliko komunicirajo s svojimi dobavitelji in odjemalci. Na ta način pridobivajo tako informacije o kakovosti materiala potrebnega za proizvodnjo končnih izdelkov kot tudi informacije o zadovoljstvu končnih uporabnikov izdelkov. Le tako lahko podjetje izboljšuje svojo proizvodnjo in poskuša kar se da dobro zagotoviti želje in potrebe končnih uporabnikov izdelkov. S tem ko podjetje sledi željam in potrebam kupcev, si podjetje pridobiva dodaten, zelo pomemben, ugled podjetja.

Že od same veljave določenih standardov varovanja okolja si podjetje prizadeva za njihovo izpolnjevanje in dela velike premike v smeri varovanja okolja. Kot sem že omenila upoštevajo okoljske standarde, poleg tega pa tudi veljavno zakonodajo, ki je

namenjena prav okolju. Vsako leto pregledajo katere zastavljene cilje so na področju varovanja okolja uspešno dosegli. Ko so cilji doseženi, si za novo poslovno leto postavijo višje cilje, določijo pa tudi nove, ki jih poskušajo v prihodnjem letu doseči.

Samemu varovanju okolja namenjajo v Krki velik del finančnih sredstev. Velik poudarek dajejo rabi naravnih virov, predvsem vode in energije. Podjetje skrbi tudi za čim manjše izpuste emisij v ozračje, okolju nevarne odpadke pa skrbno, po predpisih, ločujejo in odlagajo na odlagališča namenjena takim odpadkom. Iz leta v leto se trudijo, da bi na koncu proizvodnje imeli kar se da malo nevarnih odpadkov, njihova količina pa naj bi bila manjša kot pretekla leta. Odgovorno pa podjetje ravna tudi do ožjih lokalnih skupnosti tudi z zmanjševanjem hrupa, ki nastaja pri proizvodnji in zmanjševanjem emisij v zrak.

Kljub temu, da podjetje poroča o svoji družbeni odgovornosti v svojih letnih poročilih, se do družbene odgovornosti opredeljuje tudi na svoji spletni strani, kjer lahko najdemo povezave do informacij o varovanju okolja in svoji skrbi za zaposlen. Na svoji strani imajo tudi direktno povezavo s splošnimi informacijami o družbeni odgovornosti. Na strani pa najdemo tudi informacije namenjene tako medijem, njihovim deležnikom kot tudi širši javnosti.

Krka namenja veliko pozornosti obveščanju vsem, ki za podjetje igrajo pomembno posredno ali neposredno vlogo. Na spletni strani podjetja lahko najdemo letna poročila za tri leta nazaj, tako, da lahko obiskovalci njihove strani sami naredijo primerjavo družbeno odgovornega ravnanja podjetja za zadnje pretečeno poslovno leto glede na pretekla poslovna leta. Iz vseh objavljenih poročil lahko potegnemo, da je podjetje, tako kot je zapisano v zadnjem letnem poročilu, izboljšalo svoj odnos tako do ožjega in širšega okolja kot tudi do zaposlenih. Iz tega lahko sklepamo, da se podjetje na omenjenih področjih resnično ravna v skladu z načeli družbeno odgovornega podjetja.

Podjetje Bayer prav tako poroča o svojem družbeno odgovornem ravnanju, le da je poročanje o tem veliko bolj površinsko. V poročilih podjetje bolj našteva kaj počne v okviru družbene odgovornosti in svoje početje le na kratko opiše. Se pa podjetje posveča tako varovanju okolja kot tudi svojim zaposlenim. Glede na to, da podjetje pri svojem družbeno odgovornem ravnanju ne uporablja le finančnih sredstev ter donacij in sponzorstev, lahko rečem, da v Bayerju dojemajo družbeno odgovornost drugače kot v Krki. Tudi samo letno poročilo podjetja Bayer je bolj nepregledno kot poročilo Krke, d.d.. Tudi informacije zajete v poročilu so pri podjetju Bayer zelo skope. Veliko večji poudarek dajejo na finančne informacije, kot na nefinančne. Kljub skopim informacijam lahko trdim, da se podjetje Bayer obnaša v skladu z načeli družbene odgovornosti in da o tem poroča v svojih letnih poročilih.

Drugače pa ima podjetje Bayer veliko bolj pregledno podane informacije o ciljih in njihovem delovanju na sploh na njihovi spletni strani, kjer se opredeljujejo do zaposlenih, klime v podjetju in samega okolja. Na strani imajo podane informacije o njihovem poslovanju na vseh področjih delovanja podjetja in o tem s kom vse sodelujejo na vseh področjih tako v povezavi z zaposlenimi, deležniki kot tudi s širšim okoljem.

5. Sklep

Družbena odgovornost je vse bolj prisotna v poslovnem svetu. Podjetja jo po eni strani uporabljajo za povečevanje svojega ugleda, po drugi pa izkoriščajo kot neke vrste poslovno priložnost in konkurenčno prednost. Nekatera podjetja v njej še vedno vidijo le strošek in nujo, ki jim jo zapovedujejo zakonski predpisi in številni okoljski in drugi standardi. Podjetja o svojem družbeno odgovornem ravnanju poročajo preko različnih medijev, najpogosteje pa preko svojih letnih poročil in spletnih strani. Poleg tega marsikatero podjetje obvešča o svoji družbeni odgovornosti različne medije, tako elektronske, tiskane kot tudi televizijske. Na ta način si, kot sem že omenila, povečujejo konkurenčno prednost in ugled podjetja.

Prva hipoteza diplomskega dela se je glasila ali se podjetje Krka, d.d., Novo mesto in nemški Bayer obnašata družbeno odgovorno. Na podlagi krkinega letnega poročila za leto 2007 sem prišla do sklepa, da se podjetje Krka, d.d. obnaša v skladu z načeli družbene odgovornosti, se pravi, da sprejemam omenjeno hipotezo. Poleg tega o svojem družbeno odgovornem ravnanju poroča tudi na svoji spletni strani. Krka, d.d. v poslovnem poročilu navaja informacije o svojih dejanjih na področju varovanja okolja, kjer vsako leto poskušajo kar se da zmanjšati onesnaževanje okolja na več načinov, in sicer zmanjševanje odlaganja odpadkov, poraba uporabnih odpadkov, manjša izraba vode, manjša poraba električne energije, zmanjševanje emisij in podobno. Podjetje namenja tudi veliko pozornosti svojim zaposlenim, saj zanje organizira razna izobraževanja, nenehno analizira počutje zaposlenih ter vertikalne in horizontalne odnose med zaposlenimi, na ta način pa nenehno izboljšuje klimo v podjetju, skrbi za varnost pri delu in podobno. Podjetje pa namenja pozornost tudi komuniciranju z vsemi poslovnimi partnerji, deležniki in odjemalci. Le na ta način lahko najbolje zadovoljijo potrebe tako vseh partnerjev kot tudi končnih uporabnikov njihovih izdelkov.

Prva hipoteza velja tudi za nemško podjetje Bayer. Podjetje se na podlagi letnega poročila za leto 2007 obnaša družbeno odgovorno ne le v finančnem pogledu, ampak tudi v materialnem; kot sem že prej omenila je podjetje podarilo ogromno količino zdravil za zdravljenje tropskih parazitskih bolezni, pomaga pri projektu zasajevanja dreves in podobno. Treba pa je poudariti tudi to, da so informacije o družbeni odgovornosti pri podjetju Bayer zelo skope.

Druga hipoteza pa se je glasila ali podjetji o svojem družbeno odgovornem ravnanju poroča v letnem poročilu. Omenjeno hipotezo sprejemam, saj Krka o družbeni odgovornosti poroča v letnem poročilu. Družba Krka, d.d. ima pripravljeno letno poročilo v skladu z Zakonom o gospodarskih družbah ter je razdeljeno na računovodski del, poslovni del in del, namenjen trajnostnemu razvoju. O svojem družbeno odgovornem ravnanju Krka poroča v poslovnem delu letnega poročila in v delu letnega poročila, ki je namenjen trajnostnemu razvoju. V delu, namenjenem trajnostnemu razvoju, je podjetje naredilo tudi primerjavo na področju družbeno odgovornega delovanja glede na leto prej tako, da je iz poročila razvidno, da je podjetje le povečevalo svoje družbeno odgovorno ravnanje.

Podjetje Bayer prav tako kot Krka, d.d. poroča o družbeno odgovornem ravnanju tako, da druga hipoteza velja tudi za Bayer, le, da je temu delu delovanja podjetja namenjen le majhen del poročila, same informacije o tem bi bile lahko bolj obsežne in tudi podane bolj pregledno.

Literatura in viri

1. AA 1000. Najdeno 6. september 2009 na spletnem naslovu <http://www.accountability21.net>, 2007
2. Banović&Jazbec (2004): *Razvojnoraziskovalna dejavnost ter inovacije, konkurenčnost in družbena odgovornost podjetij*. Ljubljana: Časnik Finance.
3. Bayer, *Science For A Better Life, Bayer Annual Report 2007*, 2008
4. Bayer. Najdeno 3. julija 2008 na spletnem naslovu <http://www.bayer.com/en/>.
5. Debeljak&Gregorič (2004): *Ekonomski model družbene odgovornosti podjetja*. Ljubljana: Časnik Finance.
6. Družbena odgovornost. Najdeno 3. julija 2008 na spletnem naslovu <http://www.druzbena-odgovornost.si>, 2004.
7. Evropska raziskava o položaju družbene odgovornosti v malih in srednje velikih podjetjih. Najdeno 3. julija 2008 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/enterprise/enterprise_policy/analysis/doc/smes_observatory_2002_report4_en.pdf.
8. GRI. Najdeno 3. julija 2008 na spletnem naslovu <http://www.globalreporting.org>.
9. Griffin (2000): *Corporate Social Performance: Research Directors for the 21st Century. Business and Society*, 39 (4), 479-493.
10. Gruban, Verčič,&Zavrl (1997): *Pristop k odnosom z javnostmi*. Ljubljana: Pristop.
11. Grunig (1995): *Tehnike odnosov z javnostmi*. Ljubljana: DZS.
12. Horvat (2000): *Priprava letnega poročila za komuniciranje z interesnimi skupinami podjetja*. Ljubljana: Gospodarski vestnik.
13. ISO standardi. Najdeno 6. septembra 2009 na spletnem naslovu <http://www.iso.org/iso/home.htm>, 2009.
14. Kazalci o ravnanju z okoljem. Najdeno 28. junija 2007 na spletnem naslovu http://kazalci.arso.gov.si/kazalci/index_html?Kaz_id=100&Kaz_naziv=Uvajanje%20sistemov%20za%20ravnanje%20z%20okoljem&Sku_id=28&Sku_naziv=INDUSTRIJA&tip_kaz=1.
15. *Krka, Letno poročilo 2007*, Krka, d.d., Novo mesto, 2008.
16. Krka, predstavitev. Najdeno 15. marca 2009 na spletnem naslovu <http://www.krka.si/si/krka/predstavitev/>.
17. Krka, sponzorstva. Najdeno 15. marca 2009 na spletnem naslovu <http://www.krka.si/si/krka/odgovornost/sponzor/>.
18. Krka, varnost zaposlenih. Najdeno 15. marca 2009 na spletnem naslovu <http://www.krka.si/si/krka/odgovornost/skrb/?v=varnost>.
19. Krka, varovanje okolja. Najdeno 15. marca 2009 na spletnem naslovu <http://www.krka.si/si/krka/odgovornost/okolje/>.

20. Krka. Najdeno 15. marca 2009 na spletnem naslovu <http://www.krka.si/si/krka/odgovornost/skrb/?v=skrb>.
21. Lizbonska strategija. Najdeno 21. aprila 2008 na spletnem naslovu http://www.svez.gov.si/si/aktualne_teme/lizbonska_strategija/.
22. McAlister&Debbie (2003): *Business in society: A strategic approach to corporate citizenship*. Boston, New York: Houghton Mifflin.
23. Mygind (2004): *Usklajevanje interesov različnih deležnikov v podjetju: Družbena odgovornost farmacevtskega podjetja Novo Nordik*. Ljubljana: Časnik Finance.
24. Ogden&Watson (1999): *Corporate Performance and Stakeholder Management: Balancing Shareholder and Customer Interests in the UK Privatized Water Industry*. *Academy of Management Journal*, 42 (5), 526-538.
25. Podnar&Golob (2002): *Socialna ekonomija in družbena odgovornost: alternativni globalni anarhiji neoliberalizma*. *Teorija in praksa*, 39 (6), 952-996.
26. Poslovno poročilo. Najdeno 15. marca 2009 na spletnem naslovu <http://www.delavska-participacija.com/Html/clanki-iskanje.asp?Sklop=%25&Naslov=poslovno+poro%E8ilo&Avtor=&letnik=%25&stevilka=%25&sort=AvtorPonder&Submit=Iskanje>.
27. Rejc (2004), *Balanced scorecard: Kritična ocena z vidika družbene odgovornosti*. Ljubljana: Časnik Finance.
28. Repovž (2004): *Družbena odgovornost podjetij*. Ljubljana: Delo, Sobotna priloga.
29. Rowley&Berman (2002): *New Brand of Corporate Social Performance*. *Business and Society*, 39 (4), 397-412.
30. SA 8000. Najdeno 6. septembra 2009 na spletnem naslovu <http://www.sa-intl.org/index.cfm?fuseaction=Page.viewPage&pageId=617&parentID=473>.
31. Shema EMAS. Najdeno 15. marca 2009 na spletnem naslovu <http://www.siq.si/EMAS.1438.0.html>.
32. Slapničar (2004): *Poročanje o družbeni odgovornosti*. Ljubljana: Časnik Finance.
33. Spletna stran o družbeni odgovornosti. Najdeno 15. marca 2009 na spletnem naslovu http://www.druzbena-odgovornost.si/index.php?option=com_content&task=view&id=1&Itemid=1, 12. 06. 2004
34. Standardi družbene odgovornosti. Najdeno 15. marca 2009 na spletnem naslovu http://www.infosvet.si/index.php?option=com_content&task=view&id=89&Itemid=84.
35. Trajnostni razvoj. Najdeno 18. novembra 2008 na spletnem naslovu http://sl.wikipedia.org/wiki/Trajnostni_razvoj.

36. Trojni izid. Najdeno 18. novembra 2008 na spletnem naslovu http://en.wikipedia.org/wiki/Triple_bottom_line.
37. Vežjak (1998): *Razkritja računovodskih informacij v letnih poročilih, posebej o ravnanju z okoljem*. Ljubljana: Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije.
38. Zakon o gospodarskih družbah (ZGD-UPB1) (2005). Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije.